

◆ VIKERKAAR ◆

Nr. 5-6

PILDIMŌISTATUSĒD.

№ 5—6.

Vastutav toimetaja M. Nurmik.
Tegev toimetaja A. Oengo-Johanson.

1922.

SUVI.

J. O r o.

Päike ümar paitab metsade ning mägede
palgeid. Pilvi valgeid kannavad õhkude sü-
gavsinised õrred.

Põllul õõtsuvad odrakõrred, ning rasked
rukkipääd puhuvad sosistes salajuttu.

Vaevalt, kui vaikset nuttu, on kuulda õrna,
hõbedase suvituule hulve-häält, mis tuleb
mäelt, läheb teenelt üle kollendava viljapõllu,
suudleb niidul sinikellu ning sureb halinata
männikus kõrgete tüvede vahel.

Lõokesel kahel lõbus on lõõrita, hillerdes
mahedas õhumeres, hällides veres ning pää
kohal rõõmu ning päikest...

Pea terase läikest siravad põllud, — sir-
bid, vikatid kaledad kukutavad kõrred sale-
dad, — terarikaste raskete päade kandjad.

Tänatakse rohke saagi andjät...

VILJA VAATAMAS.

Tagakuusiku talu piiras ühelt poolt tume kuusik, teiselt poolt kõrge, kuid hõre karjamaa-lepik. Kahest küljest piirasid talu aga põllud, mis otse õueaia äärest algasid ja naabritalude piirideni ulatasid. Eemalt vaadates paistis, nagu toetuksid kõik Tagakuusiku hooned tumedale metsaseinale, kust neile mõnus vaade avanes üle Tagakuusiku ja ka naabritalu väljade, kunni kaugel silmapiiril sinav metsaviir uuesti üles kerkis. Hooned ise olid vanad, endise elanikkude põlve ehitatud, kuid varjasid oma rohelisteks sammeldunud õlgkatustega kõike seda, mis praeguste Tagakuusiku elanikkude töö ja vaevaga oli kokku kantud.

Päikese tõusust kunni õhtuni oli Tagakuusiku põldudel, heinamaadel või õues ikka kibe töö.

Nagu mõni väsimatu vaim liikus peremees Märt juba paarkümme aastat Tagakuusiku põldudel, ja seda ei olnud kunagi näha, et tal midagi teha ei olnud. Oma harilikus ülikonnas, linasest riidest valgeis pükstes, mustas kuues ja kõr-

vade ning silmade pääle vajutatud kaabuludus, mille äärtelt vihmaaegu vesi alla tilkus, nokitses ta kord siin, kord sääl ja kui keegi teine enam tööle nagu jatku ei leidnud, kaalus Märt põllul kive üles, kust ta alles siis koju tuli, kui juba nii hämaraks läks, et koduseid töid pimeduse pärast enam edasi lükata ei võinud.

Ütles vahel keegi: „Märt, mis sa ikka rühid, ega sinagi kaht iga ela“, ümises ta möödaminnes: „Kus minusugusel nüüd aega puhata! Küll mulla all kord puhkan.“ Tuli vahest kellegagi sõnavahetus, või haavas keegi teda sõnadega, ei vihanud ta kunagi, vaid ühmas ainult: „No mine a'a nüüd juttu!...“ ja asus ise jälle vaikides töö kallale.

Kodu aga toimetas Anu. Aidast lauta, laudast kaevule ja kaevult kambrini viivad teerajad tundsid kõige rohkem Anu samme oma kõvakstallatud pinnal. Suure kasvuga ja tugev inimene, nagu Anu oli, ei tunnudki ta nagu ämbrite raskust, mis ta peaaegu terve päeva otsa kätes või kaelkookudega õlgadel kandis. Kunagi ei tohtinud midagi tegemata jääda, ka siis mitte, kui vihm riietest läbi imbus ja raske muda jalgu enesesse imes. Aastate jooksul kätteõpitud kombel hoolitses Anu oma loomade eest niisuguse hoolega ja truudusega, et ennast ja oma ligimesi sääljuures nagu tähelegi ei pannud, vaid masinlikult ainult seda täitis, mis oma otsekoheseks kohuseks pidas.

Nii kestis see kuus päeva. Kuus päeva kestis töö hommikust ööni, ja kuus päeva liikusid inimesed, nagu masinad, ilma et oma pragunenud käsi või valutavaid liikmeid tähele oleks pannud.

Seitsmes päev oli aga neil hingamise päev. Siis paistis päike nagu palavamalt ja isegi rohelised sammaldanud katused olid nagu puhtamad ja kodusemad. Pühalikku vaikust ei seganud nüüd uste ega väravate kriiksumine, ega riistade kolin. Ainult kukk, kes kanadega kuusiku ääres päikese paistel kõndis, laulis vahetevahel, naabritalu kukele vastuseks, kelle hüüded tumedalt läbi kuusiku Tagakuusiku õue kostusid.

Inimesed olid nüüd puhanud ja puhtad, ja neil oli nüüd aega ennast ja oma ümbrust tähele panna. Nüüd oli Tagakuusikul koguni teistsugune elu.

Kui hommikused tööd tehtud ja pererahvas juba söönud, ning täielik pühapäeva rahu majas oli, siis mindi vilja vaatama.

Märt aeglaselt sammudes ja pääd norutades ees ja Anu pühapäeva riides ja käsi vaheldi vöö kohal hoides järel — nina sammusid.

Pahemal pool seisab müürina sinav rukis, mille kohal praegu peenike tolmupilv hõljub, mille lõhn nagu uimastavalt mõjub ja põllumehe südant rahulduse ja lootuse tundega täidab. Paremal pool aga lokkab lopsakas ristikhein, mille õiestikus juba suured maamesilased sumisevad. Rukkis, vahel koguni peenra ääres, vilksatavad juba mõned rukkililled, kuid viljavaatajad neid ei puutu, sest rõõmutunne, mis kogupilt pakub, rahuldab neid täielikult.

Lõokeste lõõritamine ülal, päikese sära, lokkav vili loovad magus-rammestava pühapäeva tunde, mis kuue tööpäeva vältuselgi täiesti ei unune ja mis kõige vaeva ja raskusega lepib.

Ei räägita üksteisega sõnagi, sest ei leidu sarnaseid sõnu, mis üldist rahu ei rikuks. Siin ei ole tarvis sõnu, sest siin mõistavad mõlemad üksteist sõnadetagi. Siin räägib looduse küllus põllumehele keelt, mida ainult pühalikus vaikuses võib mõista.

Eemal avardub linapõld, kus noored taimekesed mahlakuse tõttu juba looka vajunud, ja nagu koorem langeb jälle peremehe südamele, sest ka selle põllu saatuse pärast võib mureta olla.

„Ohakaid oleks pidanud kitkuma,“ sõnab Märt mõnd ohakat peenra lähedalt üles tõmmates, kuid Anu tähendus, et selleks aega ei olnud, lepib Märdi jälle kõigega.

Vaade pöördub üle peenra odrapõllule, ja algab jälle endine vaatlemine ja vaikimiskõne.

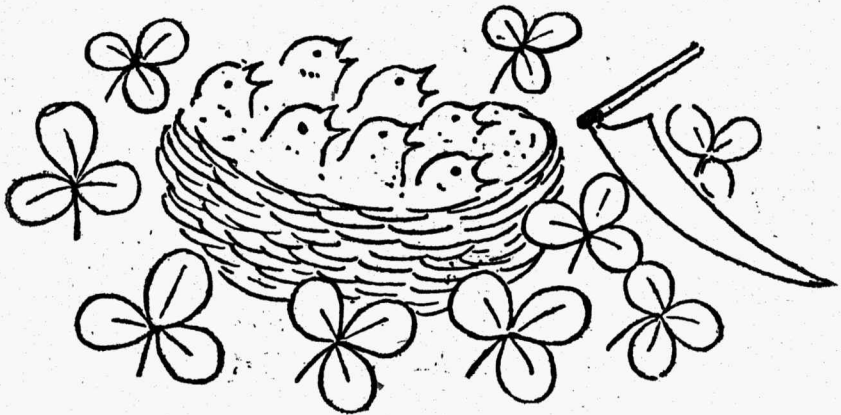
Nii sammutakse peenralt peenrale, kunni ring põldude vahelt jälle kodupoole viib. Hiirehernes ja maranapäälsed peenral takistavad käimist, sunnivad kohati komistamagi ja tekitavad jalus väsimustunde.

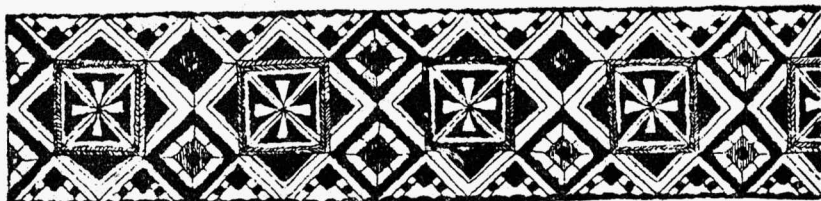
Ahervaremete ümber paistavad rohus mõned põldmaasikad juba palavas päikeses oma punapõski. Vaade sinna poole

kutsub Märdi kinnisurutud huulte ümber midagi naeruvirvenduse taolist esile, mis nagu nooruspäevadelt midagi meele tuletada tahaks.

Päike on juba kõrges ja tulised kiired mõjuvad kui parandav rohi tööga vaevatud turjale. Valgus, lõhnad ja sumin, mida vaatlejad küllalt juba maitsnud, rammestavad rohkem ja rohkem, ja täiesti rahuldatud jõuavad väsinud vaatlejad koju, kus perenaine kambrisse kaob, kuna peremehe roidunud liikmeid õunapuu vari haljal murul ja mesilaste sumin valge ristikehina nuttidel mõnusale puhkusele kutsub.

Jaan J.

L. v. v.

SUVEL JA SÜGISEL.

(Järk „Memmega heinamaale“.)

ööduvad päevad nii oma kurbuste ja rõõmudega. Lippan mööda õuet, jooksen mööda aasa. Seisatan keerulise ojakese vuliseval kaldal, vahin, kuidas tillukesed kalakesed noolte kiirusel vees ristlevad ja siis sirutan käe kollase kupu järele. Oh paraku! lühike on käsi, ei ulata! Ununeb kupp ja jälle lallutan keset aasa. Katkun lilli nii kirjusid, punaseid. Katkun, nopin ja varsi viskan jälle maha. Oh laps, kuidas oled nii üleannetu, võtad süüta lillede elu! Aga laps on rõõmutuhinas unustanud valu ja nutu, ta jookseb, kilkab, naerab, nii hää meel on, et süda tahab rinnust hüpata. Ja kui siis lõõtsutades vana pärna harudele istun, siis vaatab ta imetledes alla; et inimeselaps võib kilgata iga tühja asja juures. Aga nii hää on kilgata, nii hää on joosta ja siis õhtul pool tukkudes memme käe kõrval üle kambri läve ronides — hälli pugeda. Kui uimastavalt mõjuvad siis hälli õõtsutavad lained; nagu iseenesest vajuvad laud ja jälle on lõpnud päevake. Aga hommikul ärkad, hõõrud silmi, ja jälle lähed vastu rõkkavaile rõõmudele.

Kaovad päevad, lennates lähevad, ei ükski neist pööra. —

— Vingub tuul, peened vihmapiisad tibavad aknale, maa ja taevas on pimedad. Meil käes — sügis.

Ojakene voolab kiiremini, laenekesed paisuvad, loksuvad vastu mudast kallast, nagu oleks pagu, nagu kardaksid,

et kuhugi hiljaks jäävad. Tuhandeid kollaseid sarapuu lehti langeb värisedes vette. Langeb otsata, vaheta. Ju paistab mõnigi raagus oksake põõsaist, veel paar lehte lipendab — ka nemad langevad. Ja kristallselged lainekesed kannavad fosfor-kollaseid lehti kaugele — jõgedesse, meredesse.

Mul hää on lasta kukerpalli krabisevais lehis, hää on üleni end peita neisse, siis pööraselt pillutada kuivi, puhtaid lehti. Lumena sajavad nad pikalt, ettevaatlikult jälle mu pääle. Ei taha lõpetada seda lehtede kohisevat mängu. Kuid sügispäev jõuab õhtule, ja jälle leian end memme käe kõrval tупpa astuvat. Mul vilu, värisen pisut. Aga toas on nii soe, ahi köeb, ja kerge leitsak kuivavast rukkirehest täidab toa. Istume memmega ahju paistel. Pime on toas. Läbi higise akna paistab kaks selget tähte. Vahete-vahel vilksatab kuu ümar pale läbi mustade pilverühmade, siis kaob jälle ja pimedus, sünge sügisene pimedus on õues. Istun memme põlvel ja ikka vahin õue. Tunnen, kuidas mu silmad suurenevad, nagu tahaksid pimedusest midagi kohutavat eraldada, ja siis surun end kõvasti memme vastu, hoian kramplikult ta kondist kätt. Aga midagi ei muutu õues, ja viimaks pööran silmad põleva ahju poole.

Küsin memmelt, et miks kilk ikka ahju all laulab ja miks ta kesk tuba ei tule? Aga memm vist tukkus, ei vastanud kohe. Viimaks ütles, et kilk pidi kartma. „Aga keda ta siis kardab?“ — „Sind.“ — „Ega ma talle kedagi tee.“ Kuid nähtavasti nende tühjade sõnadega ei tahtnud memm suud kulutada ja hakkas õige ise juttu puhuma. Rääkis palju, rääkis — peretütrest, vaesestlapsesest ja kes kõiki jõuab jutustada, mis igal õhtul ahjupaistel memme suust kuulsin. Rahuldavad olid ta jutustused, ettevaatlikud, kunagi ei ehmatanud, nad jooksid kui vaikne ojake, olid kui sügisene sume õhtu ise. Hoopis teisiti oli lugu, kui istusin vennaga õhtul toas. Ikka rääkis ta loomast, mille nimi „kila“ olla. Oi, kuidas ma siis kartsin. Ja kallale pidi see kila tulema, iseäranis õhtul. Valged silmad punaste teradega pidid olema ja pikk karvane saba. Kui siis memm tупpa tuli ja nägi mind pool nutul olevat, aeti vend kurjaga minema. Kuid mis see aitas, kila jäi

ikka meele. Küsisin ikka memmelt, et kas kila hammustab ja kas ta kambri kah saab? Vist tüütasid need küsimused, täis hirmu, memme. Ta ütles mitu korda, et kilat pole olemas, raske oli see uskuda.

Tuli hommik, sume ja tusane. Rehe alt kostis vihkude sahinat. Sauh, sauh peksti neid vastu laudu ja kuldsed terad varisesid hulgana põrandale. Siis lõigati sidemed katki, laotati vihud üksteise kõrvale ja taoti veel kord kootidega läbi. Nurka ilmusid suured õlekood. Ronisin ikka nende otsa ja vaatasin säält, kuidas inimesed paksus tolmus nagu tondid liikusid. Mustad, tahmased olid nende näod, hallid värvita silmad. Sõnalausumata liikusid nad, igaüks teades, mis tal teha ja harva kostusid läbi vihkude sahina üksikud sõnad. Oli, nagu oleks nad igavesti pandud ses tolmus liikuma.

Õues aga tibas vihma, taevas oli vesihall. Hüppasin õlekubudelt, jooksin aeda, katkusin porgandi üles, läksin siis oja ääre ja lehtedest kinni hoides, vaatsin, kuidas vood mu porgandit pesid. Siis hakkasin otsast närima, ise luusisin sarapuu põõsaste all ja mõnigi pähkkel kadus põue tasku. Jooksin kõogi juure, kus memm suppi soendas, istudes madalal koldekivil, tuld kohendades. Memm võttis siis vasara, purustas pähkklaid ja ma sõin magusaid tuumi, istudes ümargusel kolmejalgsel pingil. Kaua polnud mul kuskil püsi. Tõusin jälle, uitsin õues ümber, korjasin mõned mahalangenud õunad põlle, tulin jälle memme juure ja paar minutit siin seisatades, jooksin rehe alla. Suur terahunnik, kui sipelgapesa, seisis nurgas. Oi, kuidas ma tahtsin hunnikus mängida; teri väikse labidaga ühest kastist teise tõsta, kuid ei lubatud. Läksin siis rehetuppa ja vaatsin, kuidas isa musti, nõgiseid parsi kaheharalise puust hargiga kohtadele säadis. Istusin akna all; mul oli tegemist kõiksugu putukatega, kellede arv reheaeg alati nii rikas. Kirju lepatriinu jooksis ruudult ruudule ja hall tontliblik patsutas lohakalt tiibadega vastu määrdinud klaase. Pikkade jalgadega ämblik viskas kui viirastus üle akna laua, seisatas ja vaatas vist oma vähema venna võrgu loomist. Aga ka säält tõusin üles ja kolasin tegevusetat — kord õues, siis toas, siis köögis ja jälle toas. Olin siis

vaba kui linnuke; veel polnud ühtki muret, elu oli unistus, väikeste läbielamistega.

Kiirelt veeresid ajad. Läksin siis ühel hommikul jälle välja — maa oli valge. Külma haaras ninast, teatades — et nüüd on talv. Esimesed lumekübemed sadasid ettevaatlikult, kattes viimist musta sopaküngast. Jah, nüüd oli talv nii valge ja selge, kuid vali oli ta siiski mulle. Mu õuesed ringreisid vähenesid, pidin palju toas akna all istuma, käsipõsakil, vahtides aknast, kuidas suured lumerätsakad keereldes alla sadasid. Räästast rippusid suured jääpurikad. Neid mulle ei lubatud!

Kui keskpäev jõudis ja päike omi kiiri säravalt üle lume laotas, siis vast pääsin ma toast. Võtsin väikse kelgu, läksin oja kaldale ja kihutasin vuhinal mäest alla, libedale jääle. Ja kunagi ei väsinud, kunagi ei tahtnud puhata, hirm oli, et tul-lakse tuppa kutsuma. Oli ilm niiske, veeretin lumepalle. Vend pani nad üksteise otsa, tegi lumemehe, tõi siis süsi, tor-kas kaks silma, nina ja suu oma kohtadele ja mehike oligi valmis. Mina aina vaatsin, imestasin hiigla lumemeest. Mina olin pisike — tema suur. Mehike püsis oja kaldal mõne aja. Kuid — mis see oli, — aegajalt jäi ta nagu väiksemaks. Kord läksin ja mõõtsin, et ta minust kõigest pääjagu pikem oli. Vend ütles, et lumemees sulada ära.

Ena läks paaridega lauda poole. Jooksin järele. Pisi-kesed notsud olla laudas ja pisike utu kah. Ena avas lauda ukse. Rõhkides vahtis vana emis vastu ja ta juures, all, igal pool oli nii palju notsusid, et ma üsna kohmetult seisma jäin. Mis imelikku häält nad tegid ja jooksid risti-põigiti siia-sinna. Ena kutsus pisikest utti vaatama. Liginesin arglikult. Oi, kui pisike! Puudutasin sõrmega nina, oi, kuidas ta hüppas! Tulime laudast, tahtsin veel liugu lasta, kuid ena ütles, et nüüd õhtu on ja laps läheb kohe magama. Ei taha, ei taha magada! Sest ei küsitud. Läksin siis tusaselt memme juure, kes koldel peerutule valgel sukka kodus. Memm ei pannud kunagi lampi põlema, kui ta üksi oli. Ta vana inime kartvat, et lõhub klaasi ära. Kui videvikuks läks, tõi ta peerujala nurgast, pani pliidi kõrvale, pistis põleva peeru sisse, istus siis ise koldele ja mina ta kõrvale puupakule. Siis me ajasime juttu maast ja ilmast.

S Ö Ö T.

Sööti jäänud põlluke,
keegi nüüd ei hoolitse
enam sinu vaese eest —
kas sul pole peremeest?

Kuhu on küll läinud ta?
Kas ta heitnud puhkama
sinna, kus on lõppend töö,
valitsemas vaikne öö?

Ootad igal kevadel,
suigud jälle sügisel
uuesti siis unele — —
sööti jäänud põlluke!

H. Vähner.

PRINTS JA KERJUS.

Mark Twain'i romaan.

(Järg.)

„See ei olnudki veel kõik, majesteet; on veel palju mõjuvamaidki tõestusi. Mitmed teavad rääkida, keegi nõiamoor, kes hiljuti säält külast teab kuhu kadunud, öelnud ja kuulutanud juba ammugi ette, haige saavat kord mürgitamise läbi surma. — Ja veel rohkemgi: tema mürgitajaks saavat keegi võõras — vanade kulunud riiete ja pruunide juustega mees, ja see on ometi kindelt, et vangi välimus kirjeldusele vastab. Palun majesteeti eriti just seda asjaolu silmas pidada, et kogu sündmus juba ettekuulutatud oli.“

See oli kohutav argument tol ebausklikul ajal. Tomi tundmise järele oligi asi juba otsustatud, kui tõenäolikkusele vähegi väärtust anda. Siiski pakkus ta vangile veel ühe kaitsevõimaluse, üteldes:

„Kui sul midagi enda kasuks ütelda, siis ütle.“

„Ei midagi, millest tulu oleks, isand. Olen süütu, kuid puuduvad seks tõestused. Sõpru mul pole, muidu saaksin selgesti näidata, et mind tol päeval Islingtonis polnudki, samuti ka, et tähendatud ajal rohkem kui penikoorma maad eemal

olin kuriteo paigast, nimelt Wapping Old Streetis. Võiksin rohkemgi tõeks teha, nimelt: kuna mind tapmises süüdistatakse, olin tol silmapilgul elupäästmisega ametis. Uppuja poisike —“

„Pea! Sherif ütle, mil päeval kuritegu sündis?“

„Kell kümme hommikul — või mõni minut hiljem — esimesel uue-aasta päeval, kõrgesti austatud —“

„Laske vang vabaks — säärane on kuninga tahtmine.“

Uus punastus saatis seda ebakuninglikku tunde puhangut, ja Tom püüdis oma ennatust hääks teha, juure lisades:

„Mind vihastab, et inimest nii tühiste tõestuste põhjal kavatsetakse surmata!“

Tasane imetlev sumin käis läbi saali. Imetleti mitte Tomi otsuse õiglust, sest nurjatu mürgitaja õigeksmõistmist ei oleks vist ükski kuulajaist omale auks lugenud — vaid imestust äratas meeleteravus ja tabavus, mis Tomi ülespidamises avaldus. Kuulus poolsosinal sõnatud üteldusi:

„See pole hullumeelne — ta on targem kui tark.“

„Kui osavasti ta küsimused valis — kui väga ta oma isa, õnnist kuningat meele tuletab! Üks minut mõtlemiseaega ja äkki teeb ta kuninglikul järjekindlusele asja kohta lõpuotsuse!“

„Tänu taevale, ta haigus on mööda! Teda ei saa enam jõuetumaks kiratsejaks lugeda, ta on juba tõesti kuningas. Ta peab ennast niisama ülal kui ta kuninglik isa.“

Et terve õhk kiidust kumises, siis on arusaadav, kui mõni katke ka Tomi kõrvu ulatas. Tagajärjeks oli, et ta meeoleu suuresti tõusis.

Siiski võitis ta nooruslik uudishimu need meelitused ja nende läbi äratatud tundmused. Ta tahtis teada saada, mis surmaväärt kuriteod naine ja väike laps võisid olla korda saatnud. Sellepärast toodi ta käsul mõlemad nutvad ja hirmsust oimetumad olevused uuesti saali.

„Mis nad on teinud?“ küsis Tom sherifilt.

„Majesteet, neid süüdistatakse jubedas kuriteos, mille kohta kindlad andmed on olemas: sellepärast otsustasid kohtunikud nad poomissurma mõista. Nad on oma hinged kuradile müünud — ses seisab nende süütegu.“

Tom võpatas. Teda oli lapsest saadik õpetatud, neid inimesi vihkama, kes nii hirmsate asjadega tegutsesid. Kuüd ometigi ei suutnud ta oma uudishimu talitseda ja ütles:

„Millal nad seda tegid? Kus kohas?“

„Jõulukuul südaõisel tunnil — vanal kiriku varemeis, majesteet.“

Tom võpatas uuesti.

„Kes seda päält nägi?“

„Ei keegi pääle nende eneste — ja tolle kolmanda.“

„Kas nad siis oma süü üles tunnistasid?“

„Ei, majesteet, — nad salgasid selle maha.“

„Aga kuidas Te sellest teada saite?“

„Paar tunnistajat nägid, kuidas nad kiriku poole läksid; see äratas kohe kahtlust, ja hirmsad järeldused on seda kahtlust aina kinnitanud ja õigustanud. On kindlaks tehtud, et nad sel koledal teel omandatud võimu abil kange tormi esile manasid, mis terve ümbruse ära laastas. Ligemale nelikümmend tunnistajat teavad selle maru kohta tõendust anda.“

„Asi on tõsine.“ Tom mõtles veidi aega selle hämara, vormita teo üle järele, siis küsis:

„Kas naisterahvas ise ka selle tormi all kannatas?“

Mitu hallijuukselist vanakest kuulajate hulgast noogutasid hääkskiitvalt pääd selle targa küsimuse kohta. Sherif sellevastu ei näinud küsimuses mingit järjekindlust, vaid vastas lihtsameelsel otsekohesusel:

„Muidugi mõista, majesteet, ja õige tublistigi. Maru purustas ta elumaja ja jättis tema ja ta lapse ulualuseta.“

„Siis oli see iseendale kahjutegemise võim küll natuke kalli hinnaga ostetud. Naine oleks petta saanud, oleks ta selle eest kas või poole krossigi maksnud. See aga, et ta koguni enese ja lapse hinge kuradile ära kauples, näitab selgesti, et ta nõdrameelne oli; ja mis ta hullumeelsuse tujus tegi, seda ei või talle patuks lugeda, sellepärast ei olegi ta süüdlane.“

Vanemad mehed noogutasid uuesti hääkskiitvalt pääd Tomi teravmeelse otsuse kohta, ja keegi sosistas: „Kui kuningas tõesti vaimuhaige on, nagu jutustada teatakse, siis tuleks sarnast vaimuhaigust nii mõnelegi tervele soovitada, kui aga armuline Jumal hääks arvaks neile seda anda.“

„Kui vana laps on?“ küsis Tom.

„Üheksa-aastane, majesteet.“

„Kas Inglise sääduse järele on lastel luba lepinguid teha ja iseennast müüa, milord?“ küsis Tom, ühe õpetatud kohtuniku poole pöördes.

„Säädus ei luba lastel üleüldse iseseisvalt asju ajada, kuninglik kõrgus, sest et laste vilumata mõistusel võimalik ei ole täiskasvanute kavaluste ja kogemustega võistelda. Kurat võib lapse osta, kui ta tahab ja laps võib ju sellega nõussegi jääda, kuid mitte inglane — viimase kohta ei maksa see leping.“

„See on toores, ebakristlik viis, et Inglise säädus inglastele need eesõigused keelab, mis kuradile lubatud.“

See üllatav vaade asja kohta ajas nii mõnegi naeratama,

ja mitmed pidasid need sõnad meeles, et neid pärastpoole hoo-vile edasi jutustada Tomi algupärase mõtlemisviisi ja vaim- lise tervenemise tõestamiseks.

Vanem süüalune jättis nuuksumise ning jäi Tomi sõnu ahnel huvitusel ja tärkaval lootusel kuulutama. Tom pani seda tähele, ja ta osavõtmine naisterahva hädaohtriku, mahajäetud seisukorra kohta kasvis. Ta küsis :

„Kuidas nad tormi välja kutsusid?“

„Sellega, et nad sukad jalast võtsid, kõrgus.“

See pani Tomi kohmetama, ja äratas ta uudishimu äär- museni. Ta ütles elavalt :

„Imelik! kas sel igapäevasel toimetusel alati nii hirmsad tagajärjed on?“

„Alati, majesteet — vähemalt kui naisterahvas seda ise soovib ja tarvilikud sõnad ütleb, olgu lausa või ainult mõtetes.“

Tom pööris naise poole ja ütles põnevalt :

„Näita oma võimu — ma tahan maru näha saada!“

Juuresolijate palged kahvatasid ebausulikul hirmul, kõiki valdas soov võimalikult ruttu minema saada — kõiki pääle Tomi, kel enam muud mõttes ei olnud, kui oodetav katastroof. Nähes naise imestanud abitud pilku lisas ta elavusega juure :

„Ära karda — sulle ei tehta midagi. Veel rohkemgi — ma lasen su vabaks — ükski ei puutu sinusse — näita mulle oma võimu.“

„Kuninglik majesteet, mul ei olegi niisugust võimu — mind on valesti süüdistatud.“

„Hirm köidab sind. Ei maksa karta, sulle ei tehta midagi halba. Näita mulle maru — ükskõik kui väikene — paremgi, kui ta just liiga kange ja kole ei ole — näita ta mulle, ja sinu elu on päästetud — sa saad vabaks ühes oma lapsega. Kuningas annab sulle sinu süü andeks, ja ükski terves riigis ei julge sulle kurja ega haiget teha.“

Naisterahvas heitis maha ja kinnitas nuttes, tal ei olevat mingit nõiavõimu, vastasel korral oleks ta kohe valmis, kas või ainult oma lapse elu päästma ja ise hukka saama, kui kuninga soovi täitmise läbi võimalik olevat, nii suure armu osaliseks saada.

Tom käis pääle — naisterahvas jäi oma seletuse juure. Viimaks ütles Tom :

„Usun, et naine räägib tõtt. Oleks minu ema tema ase- mel ja oleks kurat talle niisuguse võimu annud — ma olen kindel, ta ei oleks silmapilkugi kõhelnud, maru välja kutsuda ja kas või terve riigi hävitada, et aga minu elu hukatuse eest päästa. On selge, et ka teised emad samasugused on. Sa oled vaba, kallid naine — sina ja sinu laps — sest ma pean

teid süütumaks. Nüüd ei ole sul enam midagi karta, võta nüüd sukad jalast! — kui nüüd suudad maru esile kutsuda, teen su rikkaks.“

Õnnelik olevus avaldas suure häälega oma tänumeelt ja ruttas kuninga käsku täitma, kuna Tom tema toimetust äärmise põnevusega jälgis, süda täis rusuvat, tumedat ootust. Hoovlaste silmist paistis rahutus ja kartus. Naine võttis enese ja lapse jalad paljaks, ja oleks häämeelega kuninga suuremeelsust kas või maavärisemisega tasunud, kuid ei aidanud midagi! — kõik lõppis pettumusega. Tom õhkas ja ütles :

„Kulla naine, ära end vaeva, su võim on sust nähtavasti lahkunud. Mine rahuga oma teed; ja kui sul kunagi endine võim tagasi tuleb, siis ära mind unusta, vaid tule ja näita mulle maru.“

XV. Foo-Foo esimene.

Miles Hendon ruttas üle silla Southwarki poole, teraselt ringi vaadates, kas otsitavaid kusagil ei peaks leiduma. Ta arvas esialgu neile peatselt järele võivad jõuda, kuid pettus oma lootuses. Agarate järelepärimiste varal sai ta poole Southwarkini nende jäljed kindlaks teha, aga kaugemale ka mitte. Pagulased olid kadunud kui tina tuhka, ja Miles ei leidnud enam nõu, mis pääle hakata. Siiski jatkas ta otsimist õhtuni, nii hästi kui sai. Videviku tulles oli ta puruväsinud, näljast nõrkemas ja sama kauge oma kavatsuste teostamisest, kui päeva algul; ta sõi Tabardi võõrastemajas õhtust ja heitis magama, kindlas usus, vara hommikul teele minna ja terve linn põhjalikult läbi otsida. Voodis pikutades ja lähema päeva tegevuskava kaaludes jõudis ta umbes niisugustele järeldustele: oli kindel, et poiss esimesel võimalusel katsus kaabaka käest, kes ennast ta isaks nimetas, lahti pääseda; kas oli oodata, et ta Londoni oma endisesse asukohta tagasi tuleb? Ei, vaevalt küll, sest siin varitses teda uuesti lõksulangemise hädacht. Mis ta siis kavatses? Kuna tal pääle Miles Hendoni ühtki sõpra ega kaitsjat polnud, oli loomulik, et ta püüdis temaga jälle kokku saada, juhtumisel, kui tal seks ei tulnud Londoni hädaohtlikusse õhkkonda tagasi minna. Kõige tõenäolikum oli, et ta Hendon Halli läks, sest ta teadis, et Hendon kodureisil oli ja et lootust oli, teda sääl eest leida. Jah, asi oli täiesti selge — Milesil polnud mõtet kauem Southwarkest viibida, vaid kõige otstarbekohasem oli, kohe Kenti krahvkonda Monk'i-Holmi poole teele asuda ja metsi mööda ringi rännates igalpool kadunud poisi kohta teateid pärida.

Pöörame nüüd uuesti väikese kuninga juure tagasi.

Kaabakas, kes sillakõrtsi teenija ütelist mööda noormehe

ja kuninga lähedal nähtavale ilmunud, ei seltsinud nendega esialgu veel mitte, vaid käis ettevaatlikult nende kannul. Ta ei kõnelnud midagi. Pahem käsi oli tal kinni mässitud, ja suur roheline plaaster kattis ta pahemat silma; ta lonkas vähe ja toetas tammepuust kepile. Noormees viis kuninga keeruliste põiktänavate kaudu läbi Southwarki ja läks siis maantee poole, mis Southwarki taga algas. Kuningas pahandas ja keeldus edasi minemast. Hendoni kohus olevat tema juure tulla, mitte ümberpöördukt. Ta ei kannatavat niisugust häbematu ega liigutavat enam sammugi siit paigast. Noormees ütles:

„Või sina tahad siia jääda, kuna sinu sõber haavatult lähemas metsas lamab? Olgu siis pääle.“

Kuningas muutus näost. Ta hüüdis:

„Haavatud? Kes teda haavas? Kuid see pole tähtis: edasi, ruttu edasi! Noh, kiiremini! Mis sa veel vahid! Või tema haavatud! Olgu kas või hertzogipoeg, kuid süüdlane minult armu ärgu oodaku.“

Metsani oli hää tükk maad, kuid see käidi ruttu ära. Noormees vaatas uurival pilgul ringi, nägi maasse pistetud oksa, mille küljes väike riideräbal lipendas, ja käänis metsa poole, kogu aeg samasuguseid märke otsides, mida vahetevahel ka leidis. Nähtavasti olid need talle tähisteks, mille järele ta oma sammud säadis. Viimaks jõuti lahtisele platsile taluhoone ahervarte juure, mille lähedal poollagunenud küün asetnes. Kuski ei ilmunud elumärke, ümberringi valitses surmavaikus. Noormees astus küüni ja kuningas järgnes ta kannul. Ei ühtki inimhinge! Kuningas vaatas üllatatud, kahtleval pilgul kaaslast ja küsis:

„Kus ta on?“

Vastuseks oli pilkav naer. Kuningas sattus vihahoosse, võttis maast puuhalu ja pidi noormehe kallale tormama, kui uuesti hirvitav naer ta kõrvu tabas. Seekord naeris lombak, kes kaugelt järele komberdas. Kuningas pööris tagasi ja sõnas ägedalt:

„Kes sina oled? Mis sul siia asja?“

„Jäta oma vingerpussid,“ ütles mees, „jää parem vagusi. Minu moonutus ei ole nii täielik, et sa oma lihast isa ära ei tunneks.“

„Sina ei ole mulle kellegi isa. Sind ma ei tunne ega tea. Kui sina see oled, kes mu teenija kõrvale toimetab, siis otsi ta silmapilk üles, või see häbematus läheb sul kalliks maksma.“

John Canty vastas kalgil aeglasel häälel:

„On päevaselge, et hullumeelne oled, sellepärast ei tahaks sind karistama hakata, aga kui mind äritad, siis ma mil-

legi eest ei vastuta. Sinu kelkimisest ja lobast poleks ju lugugi, sest praegu ei kuule seda keegi, aga siiski oleks hää, kui keelt veidi vaol hoidma harjuksid, sest kui mujale kolime, võid minule muidu hädaohtlikuks saada. Olen mõrtsukatöö korda saatnud ega või sellepärast enam minna oma endisse koju — ja ka siia mitte, sest mul on sinu abi tarvis. Muut-sin arusaadavail põhjusil nime, ja mu uus nimi on Hobbs — John Hobbs; sinu nimi on nüüdsest päale Jack — hoiä, et sa seda ei unusta. Aga nüüd jutusta, kus ema ja õed jäid? Nad ei ilmunud määratud paika — on sul aimu, kuhu nad läksid?”

Kuningas vastas tusaselt:

„Ära mind mõistatustega tülitä. Mu ema on surnud; mü õed on kuninglikus palees.“

Noormees pahvatas laginal naerma, ja kuningas oleks uuesti ta kallale kippunud, poleks Cauty — või Hobbs, nagu ta end nüüd nimetas — vahele seganud, üteldes:

„Vagusi, Hugo, ära teda eksitā; ta mõistus pole korras, ja teda ei maksa ilmaaegu ärritada. Istu, Jack, ja jää rahule; sa saad varsi süüä.“

Hobbs ja Hugo jäid sosinal juttu ajama, ja kuningas taandus nende eest hoone kõige kaugemasse nurka. Ta peitis enese küüni teiselpool otsas valitseva videviku varju, kus põrand jalapaksuselt õlgedega oli kaetud. Siin heitis ta pikali, mähkis enese palakate asemel õlgedesse ja jäi õige pea mõt-teid mõlgutama. Tal oli nii mõndagi kurvastust, aga vähe-mad hädad unusid kõik selle kõrval, mis teda kõige raske-mini rusus — isa surm. Muu maailm nägi Henry kaheksan-das ainult hirmuäratavat koletist, kelle sõormeist hõõgus hukatust, kelle käsi jagas surma ja hävitust; selle poisikese-jaoks — aga peitus ta nimes kõik, kõik, mis maailmas õrna ja hella, isa kuju oli talle kõige armastuse ja häduse sümboo-lik. Pikk rida mälestusi isaga kahekesi viidetud kallistest tundidest tärkas ta meele ja rohkelt uhkavad pisarad andsid selge tunnistuse, kui sügavalt ja ärdalt ta oma kaotust leinas. Õhtu lähenedes jäi väsinud poisike uniseks ja nägi varsi rahulikku kosutavat und.

Tüki aja pärast — tal ei olnud aimu, kui kaua ta oli ma-ganud — ärkas ta poolteadlikku olekusse ja jäi kinnisilmil ka-tusele langevate vihmapiiskade ühatoonilist krabinat kuula-tama, ilma aru saamata, kus ta oli ja mis vahepääl sündinud. Meeldiv, magus õdususe tunne mähkis end kõditavalt ta lii-gete ümber, kui äkki lähedusest kostev kähe naer ja jutuvada valusasti ta kõrva lõikasid. Ta pistis pää õlgede alt välja, et näha saada, kes ta rahulikku meeleolu rikkus. Inetu, jälk

pilt avanes ta vaatele. Mõned sammud eemal lõomas keset põrandat hele tuli; ja tule viirastuslikul kumal pikutas ja vedeles ümberringi kõige kirjum mõlemast soost kaabakate ja ulakate kari, kellest ta elades lugenud või kuulnud. Oli muu seas tõmmuks päevitanud nägudega ruugejuukselisi närudes hiiglasti; oli keskmise kasvuga koledailmelisi fantastilistes riides noormehi, oli pimedaid kerjuseid plaasterdatud või kinniseotud silmiga; puujalgade ja karkudega lomberdajaid, oli ka rändavaid kaubitsejaid; oli noaihujaid, katalseppi, juukselõikajaid kõigi oma kimpsude-kompsudega; mõned naistest olid vaevalt lapseeas väljas; mõned olid õitsevamas eas, mõned jälle kortsupalgelised eidekesed, kõik aga kaltsudes, räpased ja lärmikad.

Õo oli saabumas, õhtusöök parajasti lõpnud, algas jooma- pidu; viinakann käis käest kätte.

Hakati juttu puhuma. Jutuajamisel selgus, et „John Hobbs“ sugugi võõras ei olnud, vaid et ta juba mitme aasta eest salgaga oli ühenduses seisnud. Sooviti ta vahepeälsest elust teateid saada, ning tema ütelse pääle ta tapnud „juhtumisi“ inimese, vastati üldise hääkskiitmiseega. Kui veel kuulda saadi, et tapetu oli papp, plaksutas viimane kui üks pööraselt käsi ja kõik olid valmis temaga sõprust jooma. Vanad tuttavad teretasid teda südamlikult, ja uued pidasid enestele suureks auks tema kätt suruda. Küsiti, miks ta niikaua ära olnud. Ta vastas:

Londonis on viimasel ajal natuke julgem elada kui maal. sest säädused lähevad nüüd võimata karmiks ja nende täitmist nõutakse saadana valjusega. Poleks mul seda juhtumist olnud, siis oleksingi arvatavsti sinna edasi jäänud. Kord oligi mul juba otsus tehtud päälinna jääda ja mitte enam maale tulla — kuid pärast seda juhtumist on see võimatu.“

Ta küsis kui palju salgas liikmeid oli. Päälük vastas:

„Kokku kakskümmendviis kerjust, santi ja pikanäpu-meest, naised ja tüdrukud ühte arvatud. Enamjagu neist on siin, mõned läksid hommikupoelses sihis edasi. Homme koit'u ajal lähme neile järele.“

„Miks Ven'i kusagil näha ei ole? Kus ta on.“

„Temal vaesekesel on nüüd vilets põli — saab tuld ja väävelt maitsta. Läänud suvel sai ta kakeluse ajal surma. Black Bess, ta naine, kuulub ikka veel meie salka, kuid praegu on ta ühes teistega hommiku poole läinud; tubli, viisakate kommetega naisterahvas — rohkem kui kolm päeva nädalas ei näe teda ükski nokastanud.“

„Ta ema polnud nii pentsik ega keksleja kui tema; tori-

seja, kiusakas vanamoor oli ta küll, kuid selle eest oli tal ka aru pääs rohkem kui mõnel muul.“

„See’p see põhjus oligi, miks ta kaotasime. Käevõlumine ja igasugu tulevikuennustused saatsid ta nime halba kuulsusse, ta loeti nõiaaks ja mõisteti pikalisse põletamissurma. Nägin ise päält, kui kartmata ta hukatusele vastu läks — kuidas ta vahtijat rahvahulka kirus ja sajatas, kuna tuli juba ta näoni ulatas, halle juukseid riivas ja ta pää ümber kokku löi.“

Päälik õhkas; kuulajad õhkasid kaasa. Kuid hää lonks viina kaotas varsi kurvameelsuse.

„Kas veel kellelgi käsi nii halvasti käis?“ küsis Hobbs.

„Jah, mõnel küll. Tulge siia, Yokel, Burns ja Hodge — näidake oma ihu ehted.“

Mehed tõusid püsti ja ajasid osa oma räbalaid seljast, paljastades piitsahoopide kriimustatud ihu; üks lükkas juukseid tagasi ja näitas koha, kus tal enne pahem kõrv olnud; teine näitas V-tähekujulist põletismärki õlal ja pooleks lõigatud kõrva; kolmas ütles:

„Olen Yokel, endine jõukas talupoeg, kel naine ja lapsed olid — nüüd on mu varandusline seisukord ja elukutse veidi teistsugusemad, kui siis olid. Naist ja lapsi pole mul enam; võib olla, on nad taevas, võib olla — võib olla, kes teab? — kusagil mujal, kuid armuline Jumal olgu tänatud, et nad enam Inglismaal ei viibi! Minu vaene, süüta ema katsus end haigeravitsemisega elatada nii hästi kuji sai; üks haige suri, arstid ei teadnud põhjust, ja minu ema põletati nõiana tuleriidal, kuna mu väikesed lapsed nuttes ja kisendades päält vaatasid. Inglise säädus! Tõstke, tõstke kannud! laske üheskoos elada Inglise säädus! Halastusrikas Inglise säädus, mis ta välja avitas siit Inglise põrgust! Täna teid, seltsilised, täna teid südamest. Käisin kerjates majast maija — ühes naise ja lastega — kuid nälgimist loetakse Inglismaal kuriteoks, sellepärast pekseti meid alasti ihul läbi kolme linna tänavate. Laske elada, laske uuesti elada Inglise säädus! — piitsahobid jõid liiga palju minu Mary südameverd, ja ta õndsalik lunastuspäev jõudis ruttu kätte. Ta puhkab siin pottsepa väljal, vabana vaevast. Ja lapsed — ah, kuna mind säädus linnast linna piitsutas — surid nad nälga. Jooge mehed üks sõõm — üksainus sõõm õnnetumate lapsukeste terviseks, kes kellelegi polnud kurja teinud. Läksin uuesti kerjama, — leivapalukest manguma — sääal sattusin türmi ja kaotasin ühe kõrva — vaadake, siin on veel ta ase olemas! Läksin teist korda kerjama, ja siin näete selle mälestuseks teise kõrva aseme. Ning

siiski kerjasin edasi, kuid mind müüdi orjaks — kui põselt selle pleki ära peseksin, näeksite punase S-tähe, mis põletisraud jäljeks jätnud. Orjaks! Kas mõistate seda sõna! Inglise ori — sarnane seisab teie ees. Põgenesin oma peremehe juurest, ja kui mind leitakse — taeva needus tabagu selle maa säädust, mille tõttu kõik nõnda kujunenud — kui mind leitakse, puuakse mind üles.“

Hele hüüd läbistas sünge õhu:

„Ei pooda! — tänasest päevast on see säädus kaotatud!“

Kõik pöörsid pääd ja nägid väikese kuninga fantastilise kuju kärmesti lähenevat; kui ta valguse piirkonda jõudis ja teda lähemalt silmitseda võidi, kõmises õhus üldine küsimuste sadu:

„Mis asjamees ta on? Mis ta nimi on? Kes sa oled, päkapikumees?“

Poiss seisis rahulikult ümberolijate üllatatud, uurivate pilkude all ja vastas vürstlikul uhkusel:

„Olen Edvard, Inglise kuningas“.

Iärgnes metsik naerulagin. Kuningas tundis enese haavatuna. Ta ütles teravalt:

„Viisakuseta hulgused, kas sedamoodi tänatakse kuningliku hääteo eest, mis mina teile töötasin?“

Ta rääkis veel nii mõndagi vihasel häälel ja erutatud liigutustel, kuid kõik mattus pilkehüüetesse ja naerutormi sisse. „Iohn Hobbs“ tegi mitu katset kättes kuuldavale pääseda, ja viimaks läkski see tal õnneks. Ta hõiskas:

„Seltsimehed, see on minu poeg, jampsija, nõdrameelne, jabur — ärge teda tähele pange — ta peab ennast kuningaks.“

„Ma olen kuningas“, ütles Edvard tema poole pöördes, „küll seda isegi enda kahjuks näha saad, kui aeg täis. Sa tunnistasid enese mõrtsukatöös süüdi — varsi kõlgud selle kuriteo eest.“

„Või sina tahad mind üles anda? — Sina? Küll ma sulle näitan!“

„Vaiki! Kas jätab ta rahule!“ ütles tüse päalik ja astus just parajal pilgul vahele, et kuninga elu päästa, millise lahkuse kinnituseks Hobbsile nii tugeva rusikahoobi andis, et see siruli kukkus. „Kus jääb su aukartus kuninga ja päaliku vastu? Kui minu juuresolekul veel midagi sellesarnast ette võtad, kõlgutan su ise üles.“ Siis pööris ta kuningliku majesteedi poole: „Sa ei tohi oma seltsilisi ähardada poiss; samuti pead keelduma nende kohta halba rääkimast. Ole kuningas, kui see sinu segasele arule löbu pakub, kuid ära sellepärast õelaks mine. Ta tiitel pane aga maha, sest see on äraandmine;

oleme küll mõnes tükis kaunis kurjad inimesed, kuid nii alatu ei ole meist ükski, et oma kuninga ära annaks; ses asjas oleme kõik kohustruud, armastajad alamad. Pea seda meeles. Ja nüüd — hüüdkem kõik nii palju kui meid on: Elagu Edvard, Inglise kuningas!”

Vastus tuli nii müriseval hool räbalates rüvedate inimkogude suust, et nõrk ehitus värisema löi. Väikese kuninga nägu löi särama, ta kummardas kergesti päega ja ütles lapse-meelsel tõsidusel:

„Täna teid, minu armas rahvas!”

See ootamata armutunnistus sünnitas ääretumat lõbutuju. Kui juba natuke rahulikumaks jäädi, ütles päalik kindlal, kuid häätahtlikul toonil:

„Jäta ikka, poiss. see pole mõistlik ega hää. Kujutle enesele, mis sa tahad, kuid vali endale teine aunimi.”

Keegi katalsepp andis kriiskaval häälel nõu:

„Foo-Foo esimene, torupääde kuningas.”

„Ürgas hõige, vilistuse ja naeru pahvatus.

„Kuulutage poiss kuningaks, kroonige ta!”

„Andke talle mantel!”

„Otsige valitsuskepp!”

„Muretsege aujärg!”

Need ja veel kakskümmend ise hüüet kostis ühel hoobil, ja enne kui vaene ohver sõnagi jõudis lausuda, istus ta juba vardi otsas, mantliks rebenenud palakas, krooniks plekist kauss, valitsuskepiks katalsepa tinutamisraud. Siis heitsid kõik põlvili maha ja tõid kuuldavale terve orkestri ironilisi kaebeid ja pilkepalveid, räpaste, närunenud käiste ja põlledega silmi pühkides:

„Ole meile armuline, kulla kuningas!”

Häbi ja meelepaha pisarad tungisid väikese monarhhi silmi. Ta mõtles omas südames: „Kuigi neid oleksin rän-gasti haavanud, ei võiks nad sellegipärast julmemad olla — aga ma ei kavatsenud neile ju muud teha kui hääd — ja ometigi käiakse minuga sedamoodi ümber!”

XVI. Prints hulgustega rännakul.

Vara hommikul asus hulguste trobikond teele.

Päalik usaldas „Jacki“ Hugo valve alla, andis viimasele mõned näpunäited ja hoiatas John Canty't poisile liig ligidale tikkumast; ka Hugo't käskis ta hoiduda, toorustest poisi vastu.

Kui suurt hirmu nende ilmumine igal pool äratas, selgub näitlikult asjaolust, et kõik möödaminejad neid rahule jätsid

ja kellelgi julgust ei jatkunud, nende teotuste ja sõimu pääle vastata. Varastati aedadele kuivama pandud pesu tihti omannikkude nähes, ilma et need oleksid katsetki teinud neid takistada; pigemini näis kui oldaks veel tänulikudki, et nad vähemalt aiad seisma jätsid.

Varsi tungis salkkond käratsedes väikesse taluperesse ja säadis enese koduselt sisse, kuna peremees ühes teenijatega värisedes ruttas toidutagavarasid esile tooma, et küllalistele einet valmistada. Mehed võtsid pereema ja tütarde lõua alt kinni ja sõid pakutava toidu nende pihu päält, hobuse-taolise hirnumisega nilbeid, haavavaid märkusi tehes. Loo-biti peremeest ja ta poegi kontide ja juurviljaga ja vaadeldi suure lõbuga nende kohmetust ja kartust, lärmikalt kiitust avaldades, kui mõni viskeriist pihta läks. Viimaks võieti ühe tütre pää rasvaga ära, sest et see meeste tooruste ja pääletükete üle julges pahandada. Lahkudes ähvardati tagasi tulla ja talu kogu perega põlema pista, kui vähemgi teade nende tegudest valitsusvõimude kõrvu peaks ulatama.

Lõuna paiku jäi salk pärast pikka, väsitavat marssi väikese alevi ümbruses aseneva lattaia juures peatama. Määrati üks tund puhkusaega, ja kirju komando läks mööda linna laiali igaüks oma asju ajama. „Jack“ saadeti Hugo seltsis välja. Mõlemad olid juba tüki aega hulkunud, ilma et Hugo lootus hää äri pääle täide oleks läinud, kui viimane ütles:

„Siit ei saa vist küll midagi üle lüüa; vilets koht. Hakame kerjama.“

„Kerjama! Ole hää, kerja päälegi — sinule on see sünnis. Mina kerjama ei hakka.“

„Või ei hakka!“ hüüdis Hugo, kuningat imestanud pilgul vaadeldes: „Mis ajast sa siis õige nii pühaks oled saanud?“

„Mis sa sellega tahad ütelda?“

„Kuidas? Kas sa ei ole siis kogu oma eluaja kerjanud Londoni tänavail?“

„Mina? Sina lontrus!“

„Noh jäta oma komplimentid — sulle endale on nad kahjuks. Su isa rääkis ju ometi, sa olevat kogu eluaja kerjanud. Vahest julged üteldagi, et ta valetab,“ itsitas Hugo.

„Või sina nimetad teda minu isaks! Jah, ta valetas küll.“

„Ära nüüd oma narri osa etenda, vennike, võid seda teha oma lõbustuseks, mitte oma kahjuks. Kui isale seda räägin, saad ta käest tuupida.“

„Sul ei maksa ennast sellega tülitadagi. Küll ütlen tahe seda isegi.“

„Su julgus on ju päris mõnus, tõepoolest, aga su terve mõistuse kohta löön kahtlema. Peksa ja tuupi saab elus küllalt ilma otsimatagi. Kuid mis me tühja vaidleme; ma usun sinu isa.“

Kuningas pidi vastama, kui Hugo äkki lausus :

„Vakka! Sääi tuleb keegi lahke näoga mees. Ma teen kui langeksin krampidesse. Kui võõras mulle appi jookseb, hakka hädise häälega kurtma ja kaebama ja tee, nagu nutak-sid. Hädalda talle : „Oh härra, see on mu vaene tõbine vend, meil pole ühtegi sõpra ega kaitsjat ilmas; vaadake Jumala pärast ta viletsust, tundke halastust selle mahajäetud, õnnetu põdeja vastu; annetage üks ainus penn omast rikkusest sellele taevase nuhtluse läbi tabatud, hukkaminevale olevusele!“ ja pea siis meeles, et edasi tõinad senni kui meil raha käes, muidu kahetsed veel pärast.“

Need sõnad lausunud, hakkas Hugo jalamaid oigama ja ohkama ning taarudes ja tuigerdades silmi pööritama. Kui võõras tema juure jõudis, prantsatas ta karjatusega maha ja väänles ning püherdas tolmus nagu surija.

„Mu Jumal! Mu Jumal! hüüdis häätahtlik võõras. „Sa vaeneke, missugust valu ta kannatab! Oota, ma upitan su jalule.“

„Kulla härra, Jumala heldus ja halastus tasugu teile selle heateo eest — kuid andke andeks, ma ei suuda seista, kui mind puudutakse. Laske mu vend jutustab teile, kui hirmsat vaeva ma tunnen, kui need hood pääle tulevad. Andke mulle üks penn, üksainus penn, kulla härra, et vähe-malt natuke toitugi saaksin osta, muud pole tarviski.“

„Üks penn! Ma annan sulle kolm, sa õnnetu olevus.“ Võõras soris närvliku kiirusega taskuid ja otsis säält raha. „Võta, vaeneke, ma kingin sulle selle raha hää meelega. Aga nüüd tule siia, minu poiss, ja aita oma haige vend sinna maija viia, kus —“

„Ma ei ole tema vend!“ katkestas kuningas ta kõne.

„Mis! Sina ei olegi ta vend?“

„Kuulge ometi!“ oigas Hugo ja kiristas salaja hambaid.

„Ta salgab oma lihase venna maha, ehk küll sel teine jalgu ju haua veerel.“

„Poiss, sa oled kalgi südamega, kui see tõesti sinu vend on. Häbene ometi! — ta ei jaksa ju kätt ega jalga liigutada! Kui ta sinu vend pole, kes ta siis on?“

„Kerjus ja varas! Ta võttis Teie raha vastu ja tühjen-das samal ajal Teie taskud. Kui soovite tervekstegevät imet

teha, siis andke talle aga kepiga tugevasti turja pihta, muu jätke taeva hooleks.“

Kuid Hugo ei oodanud imet. Välgukiirul kargas ta üles ja pühkis minema kui tuul, kuna gentleman kõigest väest karjudes ta järele tormas. Kuningas põgenes vastupidises sihis, süda täis sügavat tänumeelt taeva vastu enda pääsmise puhul.

XVII. Prints ja üksiklane.

Kuningas võttis kõik jõu kokku ja kiirustas kauguses nähtava metsa poole. Ta ei vaadanud kordagi tagasi, enne kui metsa varjule sai, säääl alles pööris ümber ja nägi eemal kaks inimkogu. Sellest aitas; ta ei hakanud neid enam lähemalt silmitsema, vaid jooksis edasi ega vähendanud sammu, enne kui oli jõudnud kaugele südameetsa videvikku. Siin ta peatas otsustades, et nüüd kõige kibedam hädaoht vast mööda on.

Alguses mõtles ta päevaks otsaks sinna jääda, kus ta oli. Kuid varsi läbistas külmavärin ta higist ihu ja ta leidis enese sunnitud olevat edasi minema, et sooja saada. Ta läks põiki läbi metsa, lootes, et varsi maanteele välja jõuab. Kuid see lootus pettis teda; sest mida kaugemale ta läks, seda tihedamaks muutus mets. Hakkas hämarduma, ja poisikeses tärkas kartus, kas vahest juba õhtu käes ei ole. Ta võpatas mõteldes, et tal siis õudses kohas tuleb ööd olla; sellepärast ruttas ta edasi, kuid jõupingutused ei aidanud — edasipääsmine läks ikka raskemaks ja raskemaks. Ta ei seletanud enam sammugi sääda; alatasa komistas ta vastu puujuurikaid ja jäi metsviinapuu väätidesse ja puhmaste rägasse kinni.

Kui suur oli aga ta rõõm, kui viimaks ometi kaugusest nõrk valguskuma vilkus! Ta lähenes sellele ettevaatlikult, aeg-ajalt peatades, et kuulutada. Valgus tuli viletsa maha-hurtsiku ruutudeta aknaaukudest. Nüüd kuulis ta inimehääl ja tundis kiusatust jooksu panna ja end ära peita; kuid ta muutis kohe nõu, sest hääl näis palvet lugevat. Hurtsiku ühe akna alla hiilides tõusis ta kikivarvule ja piilus vargsi sisse. Tuba oli väike, põrand mullast, mis ajajooksul kõvaks tallatud, ühes nurgas seisis kõrkjatest punutud voodi mõne närunenud palakaga; voodi kõrval asenesid ämber, kruus, kauss ja paar-kolm potti ja panni; pääle selle oli säääl veel lühike pink ja kolmejalgne tool; koldel hõõgas kustuv tuli. Pühakuju ees, mida ainuke küünal tuhmilt valgustas, põlvitas elatanud mees, kelle kõrval vanal puukastil lahtine raamat ja inimese pääluu seisid. Mees oli suure tugeva kasvuga; ta juuksed ja habe

olid õige pikad ja lumivalged; seljas oli tal lambanahkadest riie, mis kaelast kannani ulatas.

„Püha üksiklane!“ sõnas kuningas iseeneses. „Seekord on mul tõesti õnn.“

Üksiklane tõusis põlvitamast; kuningas koputas. Madal hääل vastas:

„Astu sisse! — kuid jäta läve taha kõik patud, sest pind, kuhu astud, on püha!“

Kuningas läks sisse ja jäi seisma. Üksiklane vaatas kiirgavalt rahutumail silmil ta otsa ja ütles:

„Kes sa oled?“

„Olen kuningas,“ kuulus otsekohene, rahulik vastus.

„Tere tulemast, kuningas!“ hüüdis üksiklane vaimustuses. Siis säadis ta palavikulisel askeldusel pingi kolde ette, ühtepuhku korrates: „Tere tulemast, tere tulemast!“ ja pakus kuningale istet, mispääle mõned halud tulle viskas ja närvlikul sammul hakkas edasi-tagasi kõndima.

„Tere tulemast! Nii mõnigi on igatsenud siia pühakusse pääseda, kuid ei olnud selle vääriline ja läkitati tagasi. Aga kuningas, kes oma krooni, oma ameti tühise hiilguse põlastusega maha jätab, ning narused hilbud seljas siia ilmub, et oma elu Jssanda teenistusele ja liha suretamisele pühendada — niisugune isik on tõesti selle vääriline, on alati tere tulemast! Siin olgu tema ase surmatunnini.“ Kuningas pidi ta jutu vahele segama ja oma seisukorrast aru andma, kuid üksiklane ei pannud teda tähelegi — ei kuulnudki teda nähtavasti, vaid jätkas valjeneval häälel ja kasvaval energial oma kõnet. „Siin leiad rahu. Ükski ei pääse siia pelgupaika sind eksitama ega tagasi avatlema sinna tühisesse, mõtteta ellu, kust Jumala juhatusel lahkusid. Siin pead palvetama, pühakirja uurima, järele mõtlema selle kaduva maailma narruste ja pettuste ning tulevase ilma hiilguse üle, koorukesi ja juuri pead sööma, igapäev enda hinge päästmiseks oma ihu vitsadega peksma. Siin saad karvase särki selga, jood ainult vett ja elad rahu, täielikus rahu, sest kes iganes sind tuleb otsima, pöörab tühjalt tagasi, sind leidmata, tülitamata.“ Vanake sammus ikka veel edasi-tagasi, lakkas valjusti rääkimast ja hakkas endarnisi pomisema. Kuningas tarvitas juhtumist oma seisukorra kirjeldamiseks; ta tegi seda kõnekusega, mida õhutasid rahu ja kartus. Kuid üksiklane jätkas pomisemist ega pannud ta sõnu tähele. Ning ikka veel pomisedes lähenes ta kuningale ja ütles tähendusriikalt:

„Vagusi! Ma ütlen sulle saladuse!“ Ta kummardas, et seda poisile rääkida, kuid jättis nõu katki ja jäi kuulutama. Mõne silmapilgu pärast läks ta kikivarvul aknaavause juure,

pistis pää välja ja vahtis üürivalt pimedusse, tuli siis uuesti kikivarvul tagasi, pani näo peaaegu vastu kuninga nägu ja sosistas :

„Olen keerub !“

Kuningas jahmatas rängasti. Ta ütles eneses : „Andku Jumal, et uuesti röövlite juure saaksin, sest praegu olen hullumeelse vangis.“ Ta hirm kasvis, ja ilmenes selgesti ta näos. Tasasel erutatud häälel jatkas üksiklane :

„Näen, sa tunned minu ligiolu mõju ! Kartus paistab su ilmest. Ükski ei pääse sest õhkkonnast, mis mind ümbritseb, sest see on taeva õhkkond. Võin sinna minna ja tagasi tulla üheainsa silmapilgu jooksul. Viis aastat tagasi kroonisid inglid mu keerubiks. Nad tulid otse taevast seda pühalikku ülesannet täitma.“ Ta peatas, et jälgida oma kõne muljet, siis muutus ta äkki näost ja tõusis uuesti püsti, lausudes vihasel energial : „Jah, olen keerub, ainult keerub ! — Mina, kes oleksin võinud paavst olla ! See on tõsi, tõesti tõsi. Kuulsin unes kahekümne aasta eest taevaseid hääli, mis kinnitasid, et see tõsi olla ; jah, pidin saama paavstiks ! Ja oleksingi saanud paavstiks, sest taevast töötas mulle seda — kuid kuningas riisus mu jumalakartliku koja, ja mina vaene tundmatu, sõpradeta munk, sattusin kodutumana laia maailma pettununa oma ülevas kutsumuses !“ Ta jäi uuesti pomisema, peksis rusikatega asjatumas vihas vastu otsaesist, kord kurje, kord liigutavaid needusi lausudes : „Miks pole mina muud kui pääingel — mina, kes oleksin pidanud paavstiks saama !“

Nii jatkas ta oma kõnet tund aega, kuna vaene väike kuningas ärevusest põksuval südamel istus ja kuulatas. Ent korraga lahkus vanamehe vihatuhing, ta olek muutus imehellaks ja õrnaks, ta häälel taanes, ta laskus oma pilvisest kõrgusest ja hakkas nii inimlik-lihtsalt juttu vestma, et varsi täielikult kuninga südame võitis. Vana palvetaja viis poisikese tulele lähemale, rohitses osaval ja lahkel käel ta väikesi haavu ja kriimustusi ja hakkas siis õhtusööki valmistama, kogu aeg sõbralikult vesteldes ja vahetevahel nii kallistavalt poisil palgeid ja kätt paitades, et kõik keerubi sisendatud pelgus ja hirm aukartusele ja kiindumusele aset andsid.

See õnnelik olukord kestis niikaua, kui õhtust söödi ; siis viis üksiklane kuninga selle järele, kui pühakuju ees õhtupalvet oli lugenud, väikesse kõrvalruumi magama ja kattis ta nii armastavalt ja hellalt kinni kui oleks ta poisikese ema. Viimaks kallistas ta kuningat lahkumiseks veel kord ja istus uuesti hajameelselt ja eesmärgitumalt tule ette ning hakkas tukkisid segama. Äkki peatas ta, äigas käega mitu korda üle otsaesise, nagu katsudes, mõnd põgenevat mõtet kinni püüda.

Nähtavasti ei tahtnud see tal õnnestada. Korruga tõusis ta kiiresti üles, läks tuppa, kus külaline puhkas, ja küsis :

„Kas oled kuningas?“

„Jah, oli unine vastus.“

„Missugune kuningas?“

„Inglise.“

„Inglise? Siis on Henry surnud?“

„Jah paraku küll. Mina olen tema poeg.“

Üksiklase nägu lõi pilve, ta litsus kondised käed tasu-
himuliselt ähvardades kokku. Nõnda seisis ta mõned silma-
pilgud, kiiresti hingates ja püüdis tärkavat vihahoogu talitseda,
siis litsus äkki kähiseval häälel läbi hammaste :

„Kas sa ka tead, et see tema oli, kes mu ilma abita ja
ulualuseta välja laia maailma kihutas?“

Vastust ei tulnud. Vanake silmitses uurivalt poisi rahu-
likku palet ja kuulis ta ühetasast hingamist. „Ta magab —
magab raskesti.“ Pilge kadus ta näost ja taganes õela rahul-
dusilme eest. Õnnis naeratus libises üle uinuva poisikese
näojoonte. Üksiklane pomises : „Nii — ta on õnnelik!“ ja
pöördus ära. Vargsi ringi hiilides hakkas ta siit-säält midagi
otsima; vahel jäi ta kuulatades peatama, vahel jälle käanis
ta pää tagasi ja heitis rutulise pilgu voodi poole, alatasa pomi-
sedes, alatasa endamisi sosistades. Viimaks leidis ta, mida
otsis — vana roostunud lihunikunoa ja kõvasi. Siis astus ta
tasahiljukesi kolde juure, istus järile ja hakkas nuga ette-
vaatlikult ihuma, ikka veel pomisedes, sosistades, kõneldes.

Aeg-ajalt vedas ta pöidlaga mööda noateraserva ja no-
kutas rahulolles pääd. „Läheb teravamaks,“ ütles ta „läheb
teravamaks.“

Ta ei märganud tundide kulumist, vaid töötas rahulikult
edasi, tasakesi oma mõtetes kahekõnet pidades, ja vahel
neile ka kuuldavast väljendust andes.

„Ta isa on kõiges süüdi. Olen paljalt keerub — poleks
teda olnud, siis oleksin paavst.“

Kuningas liigatas. Üksiklane kargas hääletumalt voodi
veerele ja heitis põlvili, nuga kõrgesse pikutava kogu kohale
tõstes. Poiss liigatas uuesti, ta silmad avanesid põgusalt, aga
neist ei paistnud mõttesädet, nad ei näinud mitte midagi. Ning
juba järgmisel silmapilgul näitasid tema rahulikud hingetõm-
bed, et ta uuesti magusat und nägi.

Üksiklane kuulas tüki aega liikumata olekus, julgedes
vaevalt hingata; siis lasi ta pikkamööda käe alla ja hiilis
minema, üteldes :

„Südaöö on ju ammu mööda — ei ole hää kui ta karjuma

hakkab, sest võib olla, läheb siit keegi juhtumisi mööda ja kuuleb.“

Ta askeldas oma ütikeses ringi, korjas siit riidehilbu, säält nõõriotsa, läks siis tagasi ja sidus hilju ja ettevaatlikult printsi jalad kokku, ilma teda äratamata. Siis asus ta poisi käte kallale ; ta tegi mitu katset neid risti panna, kuid poiss tõmbas alati otsustaval silmapilgul kord ühe, kord teise käe tagasi ; aga kõige viimaks, kui keerub juba peaaegu meeletel oli, pani poiss ise käed risti, ja minuti ajaga olid nad seotud. Siis tõmbas vanake riidest sideme poisi lõua alt läbi ja mässis selle tema pää ümber — ja nii tasa, nii aegamööda, nii osavasti läks sõlmesidumise töö, et poisike rahulikult edasi magas ilma kordagi liigutamata.

XVIII. Hendon ilmub appi.

Vanamees hüüis minema, vargsi, küüruš, kassisarnaselt, ja tõi madala pingi. Ta istus sinna pääle pool keha tuhmis, värisevas valguses, pool keha varjus ; nii pidas ta kannatlikult valvust, uurivad pilgud uinuja näkku kiindunud, märkamata, kuidas tunnid kadusid. Ikka ihus ta tasakesi nuga, ja pomises ja kihistas naerda.

Tüki aja pärast nägi äkitselt vanamees, kes ikka veel poissi valvas — kuid midagi tähele ei pannud, sest ta vaim viibis unistavas mõttes — et kuninga silmad lahti olid, pärani lahti! — ja aineti tardunud hirmuga nuga vahtisid. Kuratlik, rahuldatus naeratus libises üle vanamehe näo, kui ta asendit muutmata, tööd katkestamata ütles :

„Henry kaheksanda poeg, kas oled palvetanud?“

Poiss heitles abitumalt oma köidikutega, ning tõi samal ajal läbi kinniste lõualuude sumbunud hääle kuuldavale, mida üksiklane hääks arvas jaatava vastusena käsitada.

„Siis palu veel kord. Palu surmapalved!“

Järsk nõksatus käis läbi poisi keha, ta nägu kahvatas. Siis tegi ta uuesti katse lahti rabeleda — käänles ja viskles küljelt küljele, tegi vihaseid, pööraseid, meeletelikke jõupingutusi ahelaid lõhkuda — kuid asjata ; ning kogu aeg vaatas vana hirmutis muigates ta otsa ; nikutas pääga ja ihus rahulikult nuga, vahetevahel pomisedes : „Aeg on kallis — kallis ja kiire kaduma — palu surmapalvet!“

Poiss ohkas meeletel ja jättis lõõtsutades järele heitlemast. Pisar pisara järele nõrises üle ta näo, kuid see haletsemisvääriline pilt ei liigutanud metsiku vanakese südant.

Hakkas ju koitma ; üksiklane pani seda tähele, ja ütles teravalt, hääles närvliku kartuse vari :

„Kauem ei tohi see ülendatud helevus kesta! Öö on juba mööda. Ta näis kestvat ainult silmapilgu — üheainsa silmapilgu; oleks ta ometi aasta kestnud! kirikuröövli võsu, sule nüüd silmad kui kardad vaadata — —“

Muu hääbus segasisse pominasse. Vanamees oli põlvili vajunud, nuga käes, ja kummardas üle oigava poisi —

Kuule! onni lähedusest kostus hääli — nuga langes üksiklase käest; ta heitis poisi päale lambanaha ja tõusis värisedes püsti. Kära kasvis, hääled läksid vihaseks ja karedaks; siis järgnesid hoobid ja appihüüded; siis kiiresti kaduvate sammude müdin. Sedamaid kuuldus rida mürisevaid, raputusi üti ukse tagant, ja keegi hüüdis:

„Ae! Tehke lahti! Ruttu, kõigi kuradite nimel!“

Oo, see oli õnnestavam helidest, mis iialgi muusikana paitanud noore kuninga kõrvu — Miles Hendoni hääli!

Üksiklane läks kiiresti magadistoast, võimetumas vihas hambaid kiristades, ja lükkas ukse kinni; ning kohe kuulis kuningas „kabelis“ järgmist kahekõnet:

„Tere, austatud isa! Kus on poiss — minu poiss?“

„Missugune poiss, kulla sõber?“

„Missugune! Ära nüüd valelikuks hakka, kulla preester, ega mulle näidendeid etendada katsu — mul ei ole seks tuju. Siinsamas lähedal nabisin nadikaelad kinni, kes ta minu arvates varastanud olid, ja sundisin nad üles tunnistama. Nad ütlesid, ta olla jälle vaba, ja nad olevat teda sinu uksest jälginud. Nad näidasid mulle koguni ta jala jälgi. Ära nüüd enam kauple; sest kui sa mulle teda kohe siia ei too, püha vanamutt — — kus poiss on?“

„Oh armas mees, kas arvate seda räbalates kuninglikku hulgust, kes siin ööd oli? Kui Teie sarnane Tema sarnase vastu võib huvitust tunda, siis võin teile ütelda, et ta natuke-seks välja saatsin. Ta tuleb pea tagasi.“

„Millal? Millal siis? Ära aega raiska — kas ma talle ei saaks järele minna? Kui pea ta tagasi tuleb?“

„Sul ei tarvitse tõtata, isand, ta tuleb varsi tagasi.“

„Olgu siis pääle. Katsun oodata. Kuid pea! — sina saatsid ta välja! — sina? See on kindlasti vale — tema poleks läinud. Ta oleks sinu habemest kinni sasinud, kui oleksid julenud oma käskimisega teda haavata! Ta poleks läinud sinu ega kellegi teise inimese käsul.“

„Inimeste käsul mitte; võib olla, mitte, kuid mina pole inimene.“

„Tohoo! No tuhat ja tuline, kes sa siis oled?“

„See on saladus — hoia, et sa seda kellelegi edasi ei räägi — olen keeruh!“

Järgnes põrutav — jumalavallatuse maigust mitte päris vaba hüie Miles Hendoni suust, mis pääle ta lausus:

„Siis saan ta vastutulelikkusest küll aru! Mul oli õigus, kui ütlesin, et ta ühegi sureliku pärast oimugi ei liiguta, aga sa jumaluke, kui äkki keerub käskima hakkab, siis peab ju kuningaski sõna kuulma! Kuid vait! Mis hääl see oli?“

Väike kuningas kuulas kogu aeg, kord vabisedes, hirmust, kord värisedes lootusest, ning mahutas kõik jõu pikalistesse oietesse, lootes, et nad Hendoni kõrvu ulatavad, kuid pani igakord meelemõrudusega tähele, et ta katsed ei õnnestanud või vähemalt soovivat mõju ei avaldanud. Sellepärast tundus ta kaitsja viimane tähendus talle värske, elustava tuulepuhanguna, mis surijale päästmist kuulutas, ja ta tegi uuesti meeletuid pingutusi, kui üksiklane parajasti lausus:

„Hääl? kuulsin ainult tuule häält.“

„Võimalik küll, et sul õigus. Jah, kahtlemata see hääl kostis õige nõrgalt, õige — säält ta on uuesti! See pole tuul! Missugune imelik hääl! Tule, uurime ta välja!“

Kuninga rõõm muutus peaaegu väljakannatamatuks. Ta väsinud kopsud pingutusid äärmiselt, süda täitus lootusega — kuid kinnine suu ja sumbutav lambanahk lämmatasid katse. Vaesekehe süda langes, kuuldes üksiklast sõnavat:

„See kostis vist väljast — vist säält tihnikust. Tule, ma näitan sulle teed.“

Kuningas kuulis neid juttu ajades välja minevat, kuulis nende samme kiiresti kaugenevat — siis jäi ta seltsiliseks kurjakuulutat, hauduv, õudne vaikus.

Aastasada näis mööduvat, kunni hääled ja sammud jälle lähenesid — seekord üks hääl juures — nähtavasti hobuste trampimise oma. Siis kuulis ta Hendoni ütlevad:

„Ma ei oota enam. Ma ei suuda enam oodata. Ta on paksu metsa ära eksinud. Kuhu pole ta läks? Ruttu — seleta mulle kõik.“

„Tema — kuid oota, tulen sinuga ühes.“

„Hüva — hüva! No, pean tunnistama, oled parem, kui välja näed. Vaevalt leidub veel keerubit, kel süda nii õigel kohal kui sul. Kas tahad ratsa tulla? Kas lõbusa eesliga, mis poisile määratud, või asetad oma püha kogu selle viletsa hobueeslist orjahinge pääle, mille endale muretsetsin?“

„Ei — ratsuta pääle oma hobueesli seljas ja juhi oma eeslit, mina usaldan oma jalgu rohkem.“

Ärärääkimata nukrus valdas väikese ahelais kuninga, kui ta kuulis, kuidas hääled ja sammud kaugenesid ja kadusid. Kõik lootus kustus, ja tume meelegaheide asus ta hinge. „Mu ainus sõber on petetud,“ ütles ta, „üksiklane tuleb tagasi

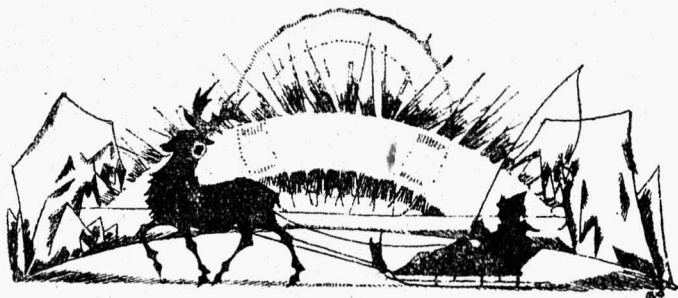
ja —“ ta lõpetas kõne hingeldusega, ning hakkas äkki nii pööraselt oma köidikutega maadlema, et lämmatava lambanaha maha raputas.

Ja nüüd kuulis ta ukse avanevat! Hääl torkas tal jäise külmana läbi luu ja liha — juba tundis ta nuga kõril. Hirmuga sulges ta silmad ; hirmuga avas ta nad uuesti — ja tema ees seisis John Canty ning Hugo !

Ta oleks ütelnud : „Tänu taevale !“ oleks ta suu olnud vaba.

Paari minuti pärast oli ta jalul ja vangitsejad haarasid ta üks ühest, teine teisest käest, ning ruttasid ühes temaga metsa nii kähku kui jalad kandsid.

(Järgneb).

SUUSKADEL JA KOERAKELKUDEL PÕHJANABALE.

olme kelguga, mida 28 koera vedasid, rändasid mõlemad julged reisimehed põhjanaba poole. Koeri juhtides jooksid nad ise suuskadel kelkude kõrval. Algul oli jää sile ja jõuti kiiresti edasi; pärast aga muutus jääpind konarliseks ja sõit läks pikka.

Kahe päeva pärast tõusis külm 34 kraadini, nii et kaasasolevas väikeses siiditelgis tundus veidi enam kui hommikuvilu. igapäevasel üheksatunnilisel marsil külma nii ei tunnud ; ainult higiaur külmas riietes kõvaks, nii et mehed just nagu jää-soomusriides käisid, mis igal sammul pragises. Puukõvad varuka otsad õõrusid Nanseni käerandmed veriseks ja alles hilissuvel paranesid haavad.

Iga õhtu valiti puhkepaigaks mõni tuule eest kaitset pakuv jäälöhe, kuhu telk üles seati. Viimane töö, samati keedupoti jäätükkidega täitmine ja õhtusöögi valmistamine oli enamasti Nanseni teha, kuna Johansen koeri toimetas ja söötis. Õhtusöögi aeg oli kõige mõnusam osa päevast; siis sai vähemalt sisemiseltki kord soojaks ja selle järele poeti kiiresti magadiskotti. Sääil sulasid jäätanud riided üles ja magajad lamasid terve öö märjas ülikonnas ning unistasid kelkudest ja rakkekoertest. Kord hüüdis Johansen unes: „Ma teid üleannetuid õpetan! Kiiresti edasi! — Pea, nüüd ajate ümber!“

Käreda hommikukülmaga tõusti jälle üles, aeti kerra tõmbunult lumes lamavad külma käes vinslevad koerad jalule ja pandi rakke, laaditi telk ja kraam kelkudele ning sõit läks edasi vaiksesse piirita üksildusse.

Jää oli väga tihti hirmus halb; kelgud jäid alati kinni ja pidi neid tihti käsitsi üle vallide ja pragude lükkama või koguni kandma. See raskendas väga reisimist. Aga üks laiuse kraad oli vähemalt juba võidetud! Vahel olid nad nii roidunud, et püstijalu suuskadel magama jäid, kuna koerad nende kõrval pikkamisi edasi sörkisid. Ka viimaseid hakkas alatine raske vedu tüütama. Kaks nõrgemat tapeti teistele toiduks; inõned seltsimeestest aga tänasid säärase toidu eest.

Jää muutus aga ikka halvemaks; viimaks oli kogu põhjapoolne valge jääkõrb, nii kaugele kui silm ulatas, aina läbipääsuta jääragastik, ning Nansenile ei jäänud muud üle kui põhjanabale minekust loobuda ja tagasi pöörata, olgugi raske südamega. „Frami“ juure tagasi pääseda oli võimatu; lumetormid olid jäljed täitsa ära pühkinud. Ainus võimalus oli jäisele Franz-Joosepi saarestikule pääseda püüda. Sinna oli aga seitsesada kilomeetrit, ja toiduained olid lõpukorral! Läheneva kevade tõttu oli aga lootust teel jahiloomi kohata. Oli ju neil kaks püssi sajakaheksakümne kuuli- ja sajaviiekümne haavlipadruniga. Koertega oli juba lugu pahem; nende saatus oli üksteisele toiduks olla.

Nii siis pöörasid Nansen ja Johansen 8. aprillil 1895 tagasi, pääle selle kui nad põhjalaiuse 86° 4' olid jõudnud ja seadsid sammud kaunis siledat jääpinda kaudu, mis nelle pikki päevareise võimaldas, Franz-Joosepi maa poole. Ühel

päeval nägid nad jääst üht palki välja ulatavat. Mäherdune kummaline saatus võis küll sellele maharaiumise päevast pääle osaks saanud olla! Aprilli lõpul leidsid nad lumel kahe polaarrebase jäljed. Mis oli neil mehikestel nii kaugel jäitanud merel tegu, — või oli ehk maa lähedal? Kaks päeva hiljem oli „Köllase“ käes kord ohverdatud saada. See koer oli „Framil“ sündinud ja polnud oma lühikesel elueal midagi muud näinud kui aina jääd ja lund!

Vaba vesi ja päikese paistel sädelevad lained! Kui tore on kuulda nende loksumist vastu jääd! Mõlemale reisimehele kõlas see kui kenam kevade ja suve töötus, ja kui tervitus kodumaale viivalt suurelt merelt! Uutest rebasejälgedest võis lähedast maad oletada ja iga päev ootasid rändajad selle silmapiirile ilmumist. Möödus aga veel kolm tervet kuud enne kui nad esimesele saarele jõudsid!

Mai algul oli ainult veel kuusteistkümmend koera järel. Nüüd saabus polaarväljal pikk suvipäev ja kuumus oli pea väljakannatamatu — sest oli ju ainult üksteistkümmend kraadi külma! Jää oli nüüd aga räbal! Kelke tuli alati üle jääkuhjade ja pragude tassida; see väsitas mehi väga, nii et nad vaevalt veel suutsid suuskadel seista. Sama raske oli ka koertel; päälegi vähenes nende arv järjest ja ka toidujäänused jäid päev päevalt ähvardavalt vähemaks.

Ägeda lumetormi tõttu tuli neil üks päev paigal olla. Üks kelk ja katkised suusad ohverdati mõnusalt soojendavatele leekidele. Kummagi ülejäänud kelgu rakenduseks oli nüüd ainult kuus koera järel.

Viimaks, mai lõpul, jõudis Nansen ühes saatjaga lahtiste pragude piirkonda; see takistas jälle väga edasijõudmist. Suvealguga algas ka loomariigis elu: Valaskala hall selg ilmus jääpragudes tumesinisele veepinnale; hülged olid agarasti kalapüügil, ja jääkaru jäljed äratasid värsket liha himu! Tihti ruttas Nansen suuskadel kaugele ette, et vaadata, kus tee edasiminekuks kõige parem, kuna Johansen kelkude juure ootama jäi. Jäi äraolek kauaks, kohutas hirnutont ootajat tihti mõttega, et julge suusatajaga vast võiks olla õnnetus juhtunud. Mis saatus ülejäänud üksikut seltsimeest ääretus jäätühikus ootaks, oli kohutav mõelda!

Saabus juuni, ja kajakate hele kisa täitis õhku. Terve nädal jäid mehed laagrisse, et oma kajak-süsti meresõiduks korda seada. Kuus koera olid veel elus ja leiba jätkus veel üheks kuuks. Kui siis lõpuks koerte arv kolmeni kahanes, tuli meestel endal püsivalt kelkude ette asuda.

Ühes suures jääpraos lükkasid nad lõpuks kajakud vette, sidusid suusad kokku ja sõudsid jää äärt kaudu edasi. Sääti juures lasid nad kaks hüljest ja kolm jääkaru, sellega endid lihaga kauaks ajaks varustades. Ka üleäänud kaks koera said sellest üle hulga aja jälle kord tublisti söönuks.

Lõpuks ometi paistis lõuna pool kauaigatsetud maa, ja suure kiiruga läks reis sinna poole: kummagi kelgu ees üks mees ja koer. Ühest praost tuli kajakutel üle sõuda. Nansen seisis juba jääl, kui ta korruga oma selja taga kuulis Johansent hüüdvat:

„Ruttu püss!“

Tagasi vaadates nägi Nansen suure karu, kes ta kaaslaste maha oli sirutanud ja oma ohvri kallal nuuskis ja matsutas. Rutuga tahtis Nansen kajakust püssi haarata, aga just samal silmapilgul ajas lokse selle eemale, ja kuna Nansen selle jälle kinni püüdis, kuulis ta Johanseni üsna tasa ütlevat:

„Lase ruttu, muidu on hilja!“

Lõpuks oligi tal püss käes ja põrutas karu maha.

Viis kuud oli kestnud vaevaline jääreis, nüüd augusti lõpul avanes nende ees saare all avar lahtine vesi. Sellega algas siis meresõit. Mõlemad senni järele jäänud hääd koerad olid nüüd ainult tarbetumaks koormaks; Nansen võttis Johanseni ja Johansen Nanseni koera, ja kaks kuuli tasusid vahvatele loomadele nende truu teenistuse.

Veel jõuti hoopis kergemini ja kiiremini edasi; kajakud seoti kokku, varustati masti ja purjega ja sõideti suure hooga paljuist tundmatuist saartest mööda. Kord sundis neid kõva lainetus ühele saarele maabuma; kajakuid kaldale tõmmates nägid nad valge pätsu, kes õhku ja võõraste meeste jälgi suure huviga nuuskles. Oleks mõneks ajaks tubli toidulisa! Ja oligi. Vaevalt oli karu nahk maas, kui veepinnale suur merehobu ilmus, juba varem kaldal päikese käes pikutava kahe seltsilise juure ujus ja oma suured löögihambad rannajäälle toe-

tas, et kord ringi vaadata ja ninasõõrmed mereveest puhtaks aevastada. Siis sikutas ta end pikkamisi veest välja ja veeretask oma raske keha sugulaste naabrusesse rannale. Neile aga uus juuretuli nähtavasti ei meeldinud, sest nad tervitasid suguvenda paljaste kihvadega. Pärast jätsid nad aga üksteist rahule ja lamasid sääil tervelt kolm tundi liikumatult ja laisalt, kuulatades kuidas jääkajakad laintel vallatumalt kisasid. Mõnus jahisaak, eks!

Nansen oma reisiseltsilisega vaatasid oma uue riigi üle, rändasid sisesaarele; pöörasid aga pea jälle karuprae juure tagasi ja maitstesid üle hulga aja jälle kord meelehääga täie kõhu mõnusust.

Teisel päeval otsisid nad omale tarvilikku varjupaika. Et aga kuskil ühtegi koobast leida polnud, ehitasid nad endile kividest ajutise onni, mille katuse nad üle suuskade oma siidise telgiga katsid. Valgus ja tuul tungisid küll igast küljest sisse, aga siiski oli sees üsna kodune, seda enam kui sääil lihapott merehobuse rasvakamara tulel himuäratavalt podises. Ja sellele saarele otsustaski Nansen ületalve jääda.

Talvelaager.

Saarestik, kuhu Nansen ja Johansen sattunud, ei sarnanenud sugugi senni tuntud Franz Joosepi maa osale; nii ei teadnud nad enam, kus nad õieti on. Väikeste kajakutega väljaulgumerele julgeda, oli ka sel aastaajal võimata, seepärast oli parem ja targem talveks tagavarasid korjama hakata. Päälegi oli pime aastaag lähenevas, mil kõik jahiloomad koalt lõuna poole põgenevad.

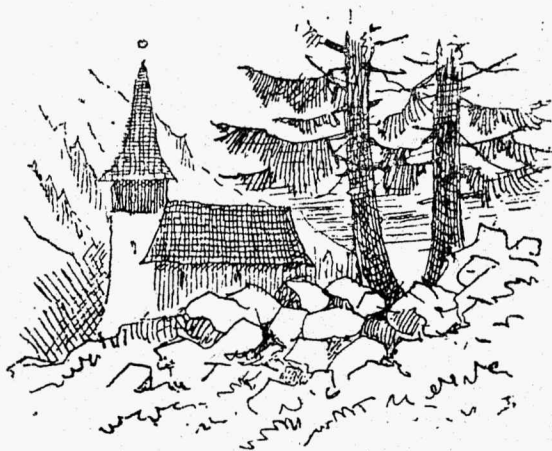
Esimene nõue oli elamiseks kõlbulik onn. Kiva ja samalt selle ehituseks oli rohkesti kohal, kaldale uhitud puutüvest sai katuse harjapalk, ja kuna pea jälle õnneks läks kahte merehobust tabada, sai võimalikuks nende nahkadega ka katust korralikult ja kindlasti katta.

Sääil paterdaski hiigla merehobu lahtises vees. Jalamaid olid mõlemad kajakud vette lükatud ja neilt algas suure looma pommitamine. Merehobu sukeldus sügavusse, tuli aga ühe kajaku all jälle pinnale. Ainult karvavõrd puudus, et terve

jahitoredus kajaku ümberlöömaga haleda lõpu oleks saanud. Viimaks sai loom surmavalt haavatud, aga just samal silmapilgul kui Nansen talle kõksu*) kehasse tahtis torgata, vajus ta uuesti alla.

Parem õnnestas kahe teise merehobusega, kes möirates jääl lamasid, teineteist vist unele huludes. Nansen kinnitas pärast, et nende pääle laskmine talle otse mõrtsukatööna tundud, ja et ta kunagi ei unusta nende pruunide raskemeeliste silmade paluvat vaadet, puhul kui haavatud loomad, pääd löögihammastele toetades, kui kopsuhaiged inimesed verd köhisid!

(Järgneb.)

HÄDARISTIMINE.

Peeter Rosegger'i jutustus mägiselt maalt.

Bachstoffeli emand saadab lapsukese pühale ristimisele. Ta hingab kergemini pääle rasket ööd ja võib nüüd jälle elu pääle mõtelda. Lapsuke elab nii ikka oma ette, piriseb vahest vähekesi, puhkab aga muidu veel ikka mitte-milleski, ja kui terve ilm kõigi tähtedega taevalaotusel korruga kokku variseks, temale oleks see üsna ükskõik.

Ja see jumalata ükskõikne olevus peab nüüd saama tehtud inimeseks, maa- ja taevakodanikuks. Alustatakse seda

*) kõks — ahing, kisudega oda, harpuun.

ristimisega, ja Sunnbergeri emand, ristiema ja lapse kirikusse viija, arvab sellega olevat hästi kiire, sest väetike ei näivatki kõike seda värsket õhku, mida ta nüüd hingab, ja seda paljukiidetud päikesepaistet nii hääks pidavat; võib olla meeldiks tal kirikus paremini, sest meil on ka kirikuid siin maailmas ja nende kõrval kõrtse, ja kõrtsipapal Luschi kirikumäel on mõnus viinake.

Väderiemand lubagu aga endale julgesti üks klaasike keelekasteks, arvab lapse ema, ja suhkurt telligu ka hästi sisse panna; ärgu tema, väderiemand, aga ise maksma hakaku, seda pahandust ärgu tehku ta temale. Bachstoffeli perenaisele, küll mitte.

Nii läheb siis ristiema lapsega teele, läheb üle mägede, on lõbus ega aimagi, mis teda kõik ootab sel tähtsal käigul.

Päike paistab nii palavasti, et emand, kel ühtki vaba kätt ei ole, üle näo pühib terve mähkmes lapsega, higi kuitatades nagu suure rätikupuntraga.

Üles mäele jõudes näeb ta aga kõiksugu pilvi üles kerkiivat, neist on muist nii valged kui kohvikoor ja muist jälle nii valkjassinised kui piim, kuhu hulk vett juure lisatud.

Kui ta viimaks Vetterkreutzeni tipuni jõuab, kuuleb ta juba taevaisa nurisevat, taevast mäardub halliks ja valgus ja ja varjud lähevad segi.

„Võib küll olla, väike jõnglane, et taevaisa sind täna ise tahab ristida,“ ütleb ristiema lapsele. „Sest poleks ju ka suurt viga ühtigi, kui seda aga mitte ülearu ei tuleks.“

Seda ei lasknud taevast omaale kahtkorda ütelda. Juba kukkuski tilku, mis nii suured ja rasked olid, et mullapind nende langedes tähekujuliselt pragunes.

Sunnbergeri emand ruttas metsa poole, sääl seisis „väikese Urbani“ maja, kus teda tunti. Väike Urban ei olnud kodu, aga väikese Urbani väike poeg — võite oma kujutada, kui väike see veel võis olla — see oli kodu, kükitas ukse lävel, sirutas vahete-vahel palja jalakese välja ja nõndapea kui mõni vihmapiisk sellele juhtus kukkuma, ütles pois just: „pats!“

Emand lapsega astus poisist mööda üle läve ja läks

kiiresti tuppa. Kui poiss selle pääle vähe võõrastavalt vaatas, ütles emand:

„Ega sa's seda pahaks pane, kui me siia vähe vihma-varju jääme?“

„Kui sa aga mõrtsukas ei ole!“

„Ons su ema kodus?“

„Ema või? Ei, ta on säääl all külas niitmas ja ütles mulle, mina hoidku maja, et keegi meile siia sisse midagi ei tooks.“

„Noh, aga mina tõin sulle nüüd ikkagi midagi!“ ütles emand ja hakkas oma väikest kandami vähehaaval suuremaist riideist vabastama.

„Näe, tule siia, vaata, mis see on!“

Poiss tatsutas lähemale, piilus siis veidi kõige selle rätku kraami vahele ja sõnas siis täiesti üllatatult:

„No mis see's on?“

„Jah, vaata,“ ütles naine, „see on väike lapsuke, keda Taevaisa alles täna öösi maa pääle saatnud. Ega sa's teda taha ometi nüüd välja saata selle hirmsa kõueilma kätte? Vaata, ega tema ise küll veel rääkida oska, aga ta palub sult minu kaudu ulualust. Ta on nii hirmus kole vaene, et tal veel nimegi pole, ja sina oled esimene võõras inimene, keda ta näeb siin ilmas; ja nüüd on ta reisil.“

„See säääl?“ küsis poiss ja tippis näpuga lapse näokese poole.

„Tema ikka küll. Ta reisib alla Luschi kirikumäele pühale ristimisele. Ta on praegu veel väike pagan, nii tibatillukene, ja kui ta nüüd peaks kõue käes hukka saama, ei siis armas Jumal teda oma ette lase tulla, ja ta peaks igavesti pimedasse kambri jääma. Sa pane ikka ilusti tähele. Ja-jah, nii see on... Oh sa püha Jumaluke küll, mis see ilm säääl väljas möllab!...“

Raheterad pörkasid aknale ja säält maha, kus nad mitu korda üles kerkisid, enne kui rohule lamama jääda. Puud painutasid ladvad ja oksad kõik mühisedes ühele küljele, ja hall udu tuli tüvede vahelt ja laienes üle terve maa.

Majakeses oli üsna pime, ainult punased välgud löid

vahest ja valgustasid „Väikese Urbani“ väikese poja lihtsamelist näokest, mis ennast vōõra naise vastu surus ja selle juuresolekust kindlasti julgustatud oli, et midagi ikka ei juhtu.

„Kuidas su nimi siis on?“ päris Sunnbergeri emand.

„Poisu,“ ütles väike mees.

„Vaata sulle nimi! Küll sul ikka mõni nimi on ka, mõtle aga hästi järele. — No, kui ta sulle just meele ei tule, olgu's pääle. Ma tahtsin sulle ainult ütelda, Poisu, et sa oma

majakesega täna sellele väetimale loomale siin päris õnneks oled.“

„Jätad sa ta nüüd meile?“ küsis Poisu.

Emand ei vastanud. Ta vaatas aknast välja, kuni ilm tasasemaks läinud. Majast mööda vulises nüüd suur pruunikas vihmavee oja. Naine kahtles, mis nüüd teha. Teed võivad olla rikutud, ojadelt sillakesed ära uhitud, orgudesse vett kogunud, nagu seda sagedasti juhtub suure vihmaga. Kes pääseb siis kirikuni ja veel väikese päevase lapsega! Või peaks selle õige siia tuppa jätma ja ise minema järele vaatama, kuidas teedega lugu?

„Kunas tuleb su ema koju?“ küsis ta poisilt.

„Ei tea.“

„Aga kui sul kõht tühjaks läheb?“

„Siis ma võin nutta.“

„Hää, kes sellest söönuks saab! No, aga kui sa uniseks jääd?“

„Ema ütles,“ seletas poiss, „et kui juba pime on ja teda veel kodu ei ole, et siis joogu mina piim otsa, mis ahju augus kruusi sees on, ja pugegu sāngi.“

„Ja millal tuleb su isa?“

„Laupäeval, kui ta mitte Raithschlagi ei jää.“

Mis küll nüüd pääle hakata? Ilm ei ole ka veel iseäranis usaldusvääriline. Joosta niiviisi väetima lapsukesega, kes vastutab lõppeks selle eest?

„Mina lähen nüüd natuke välja ja vaatan, kuidas ilmaga on,“ ütles emand, „ja lapsukesega jätan seni siia, vaata sina aga ilusasti ta järele.“

Väike mees nokutas elavalt pääga ja piilus säravail silmil lapse poole. Emand pani selle nüüd õlgasemele, mis ahju taga oli.

„Tohib küll teda sinna magama panna,“ ütles poiss, „see on küll muidu minu voodi.“

„Sina jää siia ta juure istuma,“ õpetas emand poissi, „aga katsuda sa teda küll ei tohi, sest ta ju magab. Tema kaitseingel on ka siin ta juures ja kui sina teda vähegi puudutad, võtab ingel ta kätte ja lendab minema, ja meile ei jää

midagi. Sa panid ju ilusti tähele, Poisu, mis ma sulle ütlesin, sa oled ju hää poiss, ma tulen üsna pea jälle tagasi, ja ega sa tea, mis ma sulle siis annan.“

Nii oli siis kokku räägitud, emand korraldas veel natuke last, tõmbas talle punase siidirätiku, mis tal ümber pääkese mässitud, silmi üle, tegi pöidlaga ristitähe väikese armetuma kogukese kohal ja ruttas minema.

Üues oli küll torm vaikinud, kuid õhk oli alles külm ja terav; mühises ja kohises igal pool. Ojakesed, mis mäest alla jooksid ja kiiresti omale asemeid ja vagusid kaevasid, viisid ühes mulda, puuraagusid ja raheterakesi. Lähemasse orgu oli kogunud suur järv sogast vett, millest välja ulatasid loidapuu põõsad ja heinasaod, aga siit pääsis hõlpsasti mööda.

Schlärmbachi jõgi oli küll metsik; kui sikud jooksid ta vood vastu kaljusid, ja kus ta eales läbi pääsis, vubises ta välja heinamaale, nii et maa müdises. Aga purre oli alles. Sunnbergeri emand raputas teda veel tublisti käsipuust, tõenduseks ta kindlusest, siis pööris ta rahulikult tagasi last

tooma ja teda nüüd kindlasti Luschi viima. Kui ta Scharvandini oli jõudnud, ei pääsnud ta korraga enam edasi. Siit oli vast laviin läbi läinud ja purde ühes viinud. Talle vastu haigutas kuristik, mille äärtest ikka veel kive ja mullakamakaid alla pudenes.

Emand oli kivinemas ehmatuses. Ta ei pääsnud enam tagasi lapse juure, kes tema hoole usaldatud ja kelle järele valvas praegu viie- või kuueaastane poisike! Pääle esimest ehmatuset hakkas ta omas ahastuses suure häälega appi hüüdma, aga vete kohisemine kuristikus mattis ta hääle. Kes pidi teda üldse kuulma siin mägestikus? Või läheks tagasi? Kaks mäeseljandikku oli vahe pääl ja alles kolmandal tõusis udus vaevalt märgatavalt Luschi kirikutornike. Ja säält pidi ta nüüd ringi minema, et jälle uuesti teist teed kaudu väikese Urbani majakeseni jõuda. Mis võis aga senni säält juhtuda!

„Oh, õnnetu päev!“ hüüdis ta ikka jälle, tõtates edasi kivisel jalgteel, vahetevahel komistades mõnele puujuurele või astudes veeloiku. „Oh, õnnetu päev! Ja kui võit vana sarviku pool, siis võib küll see väetike säält ristimata surra, ehk küll nii palju vett taevast alla tulnud. Ja mis see veel võib tulla täna; jälle läheb pimedaks. Ta on ennemgi nõrk ja viletsakene; nüüd võib ta veel nälga surra ja teise ilma minna paganalapsena. Tunnen ennast küll viiskümmend aastat ja kauemgi ja olen nii mõnegi sündinud lapsukese viinud ristimisele, aga alles täna märkan, kui vähe usaldusvääriline isik ma olen. Sa ei vii enam ühtki last kirikusse, seda pea meeles!“ Nii kõneles ta endamisi ja ruttas edasi mägestikus.

Poisikesel väikese Urbani majas läks aeg igavaks. Ta pidi küll sagedasti kodu üksinda maja hoidma ja kitse väljas aasal. Kuid kits teeb kõiksugu vigurid, kui ta kõht täis on, aga see siin lamab kui puunott ega liiguta oimugi. Ta on vist küll päris haige. Tüki aega oli poiss juba liikumata istunud sängi kõrval ja last vaadelnud ja ikka usinasti meele tuletanud, et teda mitte ei tohi puudutada.

Kui laps aga vähekesi pirisema hakkas, tõmbas poiss tal rätiku näokeselt ja ütles: „Kiku.“ Väike avas silmad.

Neis ei olnud küll muud midagi, kui ainult kaks musta tombikest täheta ja särata, kuid poisikese arvates vaatas väike talle otsa ja ta otsustas juttumist alata: „Mina olen Poisu,“ ütles ta. „See naine läks ära ja tuleb varsi tagasi. Meil on kass ka. Ta pistis eile ühe noore linnu nahka, sellepärast et see oli pesast kukkunud säält ülalt katuselt. Oota, ma näitan teda sulle.“

Poiss läks kassi otsima ja leidis ta kitsekuurist. See turtsus, kui poiss talle lähenes, kuid laskis ennast siiski kinni püüda, ja poiss viis ta tuppa, et niiviisi oma väikese hoolealuse aega viita. Suur must kass vaatas oma kolmnurgelise päega ja roheliste sätendavate silmiga niisama ahnesti lapsukest, nagu eile väikest linnupoega, ennem kui teda ära süüa. Poisu hoidis teda kõvasti kinni, tundes suurt lõbu selle nurrumisest. Ta oli uhke, võides kassile näidata, et tal niisugune laps hoida antud, ja lapsel e — et tal niisugune suur must kass on ja et ta seda mitte põrmugi ei karda, olgugi, et ta juba mitu korda püüdnud teda kriimustada. Poiss hakkas taga koguni mässama, lõi kassile käpa pihta, ja kass talle jälle käpaga vastu kätt ja nurises ise vahetpidamata. Kui kass aga korraga salakavalasti poisile küüntega näkku lõi, viskas ta selle kiiresti vastu maad. Kass pidas oma teravate küüntega veel vähe aega poisi jakikesest kinni, kuid ei kukkunud sellegi poolest mitte seliti, vaid käpuli. Ta ei jooksnud ka nüüd ära, vaid kükitas ahjunurka, silmitsedes lapsi tasuhimulisel pilgul.

„See on üks nurjatu elajas!“ ütles poiss lapsele, „mul on nüüd küll kriips üle terve näo. Küll ma otsin isa puuraimise kirve ja raiun tal pää otsast ära.“

Väike hakkas piuksuma. Nüüd oli poiss hoopis nõutu. Mõni päev tagasi oli ta kellegi söepõletaja naisel kuulnud ka last niiviisi piuksuvat. Sellele tehti ruttu hädaristimist ja kaeti ta siis vähe aega pääle selle valge linaga ja viidi üles Luschi.

Poiss hiilis kord poolringi ümber voodi, kaugenes siis vähe lapsest ja küsis viimaks: „Sured sa nüüd?“ Et vastust ei olnud ja ka piukumine vaikis, rääkis poiss edasi:

„Kui sa suureks saad, toon sulle kirsse puu otsast. Aga nüüd on nad alles toored, sa pead ootama.“

Kass kükitas liikumatult nurgas ja kiirgavail silmil iga liigutust tähele pannes, jälgis lapsi oma pilguga.

„Kui sul janu on,“ ütles poiss, „piima mul on.“

Ta tõi koldelt potikese ja seisis sellega tüki aega voodi juures. Kui aga laps kuidagi soovi ei avaldanud üles tõusta või piima järele sirutada, ja ikka edasi nuttis, hüüdis poiss: „Või siis seda mitte. Aga mis siis? Nende lastega on see viimane rist! Küll ma räägin Kolumatsile, et ta su ära viiks, kui sa paha oled!“

Ta tegi väga tähtsa näo. Ent siis läks see kõik ta meelest siiski vähe õudseks.

„On's see tõsi,“ küsis ta ja päitas tasakesi lapse mähet, „emand rääkis, sa olla alles ristimata? Minu memm ütles, et Taevaisa ristimata inimesi ei salli, ja kui sa nüüd sured, siis Ta paneb taeva ukse lukku ja pead pimedas kambris istuma, ja rotid tulevad ja hammustavad su nina ära. Söepõletaja Jassil, mis sel viga, tema on hädaristitud!“

Et laps ikka endiselt edasi lamas, jätkas poiss: „Ma hädaristitan sind ka. Tahad sa? Ma tean küll, kuidas seda tuleb teha. Kui ma ainult teaks, mis nime sa omale tahad. Kas tahad Jassi olla? Kõik Jassid saavad taevasse!“

Ta tõi veepangist, mis kolde kõrval asus, kopsikutäie vett. Nüüd aga pidi ta siiski vähe järele mõtlema, kuidas see kõik käib, — sääljuures on ikka midagi ütelda ka vaja, kui kopsikust vett näkku valada... Jassi, ma ristin sind isa nimel ja...“

Sel silmapilgul aga kargas kass korraga lapse poole. Poiss kahmas talle kopsikuga vastu pääd, nii et vett igale poole läigatas. Kahe hüppega oli kass toast väljas, kuhu nüüd aga Sunnbergeri emand hingeldades ilmus.

Valjusti kisavat ja üleni nagu vette kastetud leidis ta lapse. Hiline jooksmisest, punastas ta veel enam suurest vihast poisi vastu.

„Sina häbemata, sina võrukael. Mis oled sa teinud?“

Üle valanud? Üle valanud! Oota, jõmpsikas, ma näitan sulle... Vaene väike tibuke.“

„Kass!...“ ähkis poiss.

„Mis! Kass kallas kopsikust vett! Nii! Valetad ka veel. Mis sinust ka ükskord välja kasvab! Oleks sa minu poeg, küll ma sulle näitaksin.“

„Ma teda häda...“ oigas poiss.

„Vitsahäda on sul, seda ma usun!“

„Ma hädaristitasin teda.“

„— — hädaristitasid?“ peatas nüüd emand. „Ja seda tegid sina? Seda? Hädaristimist? Kas ikka päris tõesti? Ja selle mõttele tulid sina?“

Poiss nokutas pääd ja nuttis.

„No siis tegin sulle ülekohut —tule siia!“

Ühe käega kaelustas emand poissi, teiseaga hoidis ja kiigutas ta karjuvat last, sääljuures nuttis ta ja naeris jälle ja hüüdis:

„See on jälle üks Jumala imetegu. Üks lapsuke ristib teist. Ei, ristiusk ei sure veel niipea. Noh, Poisu, väike, mõistlik, hää Poisu, mis nime sa siis panid oma ristilapsele?“

„Jassi.“

„Jeesus ja Joosep!“ hüüdis emand ja hüpatas isegi. „See on ju väike tüdruk!“

Siin ei saanud poiss nüüd jälle hästi aru. Kui ta nimel Jass on, siis on ta ju kindlasti poiss. Mis säääl siis veel nii väga karjuda ja hüpata. —

Meie teeme aga ka hüppe ja teadustame, et Poisu kaks-kümmend aastat hiljem selle nimeasja vähe täpsemalt võttis. Jassi nimi sai aga veel samal päeval ära pestud kirikuveega.

„Surma juhtumisel,“ ütles õpetajale Sunnbergeri emand, „oleks ta siiski hädapärast ka kristlane olnud.“

Seda ei oleks ta kahjuks mitte olnud,“ selgitas õpetaja, „teie, emand, kes te oma eluaega juba mitu last ristimisele olete toonud, peaksite teadma, et hädaristimine maksev ei ole, kui seda toimetanud lapsed vanuses alla seitset aastat.“

„Nii,“ vastas emand, „või nii see ongi! See oleks siis küll!... Ja hädaristimine selle väikese armsa poisikese poolt oleks olnud vaid kassile! Ma tahaks teada, mispärast? Kas sellepärast, et laps alla seitset aastat veel süütu on? Või et...“

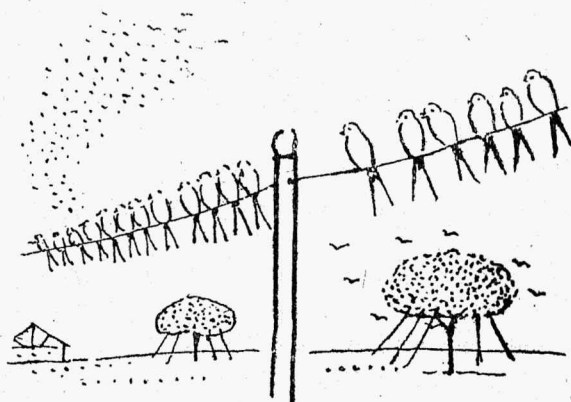
„Kuidas on lapse nimi?“ katkestas preester ta jutu. Selle järele sai väike tüdruk, korrapäraselt ristituna, ilusa nime Agnes.

Kakskümmend aastat hiljem, kui „Väikese Urbani“ väike Poisu juba suureks meheks sirgunud, käis ta sagedasti vaikseil õhtuil Bachstofflite pool võõrsil. Ja ükskord ka päisipäeva aegu. Siis võttis ta ilusa Agnesi käe ja ütles:

„Agnes, ma olen sulle juba kord nime annud, mis sulle kohane polnud. Nüüd tahan seda teist korda katsuda. Kõlab sulle minu oma?“

„Jah,“ ütles tüdruk tasa, ja altaril andis noormes talle oma nime.

JUULI HOMMIK.

Valge Rannatee.

ii selge, vaikne oli juuli-hommik
 Pikk valge maantee sinikaugusesse meelitas
 ja noored pääsukesed proovilennul
 jäid siristades telefoni traatel peatama —
 kaks väikest arga pääsulinnu poega.

Kas tead, mu sõber, need kaks pääsulindu
 need olime vist meie kahekesi sinuga;
 eks veetlend meidki teed nii kauged, valged,
 eks olnud nõnda lõbus siristades puhata —
 kaks nooruslennul pääsulinnu poega.

Siis tuli elu ise — kitsas, hämar.
 Sa, sõber, elasid vaid oma aateile,
 ja nõnda palju oli tööd ja vaeva.
 Ei minu tööd ja vaeva juhtind enam aatedki,
 kuid ikka püsis pääsulinnu süda

ja — nagu lainte virve — vaikne hommik,
 ja valge maantee sinikaugusesse meelitav,
 kus kaudu läksid siis me noorussoovid,
 kus kaudu hiljem meie ise läinud kaugenedes —
 kaks suureks kasvand pääsulinnu poega.

PÄIKESE MOOTOR.

Salkkond Hallasoo kooli õpilasi oli koduteel õppekäigult suure valgustusgaasi vabrikusse. See oli esimene sarnane käik hallasoolastel. Meeli valdas veel praegu kõik, mis nähtud ja kuulud. Vabriku inseneer oli lastele lahkesti seletanud ühtteist vabriku sissesäadest ja töötamisest. Õpetaja, kes hallasoolastel kaasas, oli neid seletusi püüdnud põimida kõige sellega, mis õpilastel juba enne teada füüsika ja loodusloo tundidelt. Valgustusgaasi saadi, nagu õpilastele nüüd selgus, järgmiselt: Kivisööed laotakse suurtesse torusarnastesse ahjudesse, mida alt õige tugevasti kuumutatakse, nii et ahju seinad seest hellelenda löövad. Suures kuumuses saame kivisööst gaasi, mis toru kaudu kogumisruumi juhitakse. Ahju jääb n. n. k o k s, millest küll enam gaasi ei saa, kuid mis annab põlemisel suurt kuumust ja mis pärast gaasiahjude kuumutamiseks ära kulub.

Lastel jäi mulje, terve see suur asutus töötab äärmiselt kokkuhoidlikult; kõik kasutatakse, mis vähegi võimalik, vähematki osa energiast ei tohi saada asjata raisatud.

Vabriku õuest välja jõudes ootas kitsas kivine linna tänav, sõit umbses vagunis kunni N. jaamani ja veel edasi päikesest kuumutatud ligi kümneverstane tolmune maantee. Tuli tublisti marssida kunni Hallasooni. Päike kõrvetas nii võimatumalt, et lapsed peagi väsisid. Väikese metsatukani

jõudes, esitati soovi siin puhata. Mugavasti asetus väike salk puie alla pikutama. Lamati vaikselt, vaade peatunud ühte punkti; suuremat juttu polnud kellelgi.

Ainult väike vallatu Heino Vaher lausus, high pühkides.

„See päike on täna päris arust ära. Poisid paneme muist kuumust kotti! Talvel, kui Hallasool klassid külmad, kulub ära!“

„Ei, sa vii parem oma soojuse kott koju, pane mootor käima, siis sul kõik gaasid-elektrid omast käest!“ naljatas üks vanem poiss.

„Tõesti, miks keegi pole veel selle pääle tulnud, et päikese soojust koguda ja kasutada mingiks kasulikuks otstarbeks?“ hakati asja juba tõsisemalt harutama.

„Mõtlege, kui suuri energia hulki päike päevade ja tundide kestel maakera pinnale saadab, ilma et keegi seda oskaks kasulikult tööle panna.“

„Me oleme aga siiski juba palju õppinud päikese energia tööst,“ seletas viimaks õpetaja. „Loodus hoiab suuresti energiat ja kasutab kõik, mis iial võimalik ülesehitavaks tööks. Vaadake, siin metsa vilus, kuhu päikese kiiri vähe pääseb, tihkab vaid mõni üksik kõrreke oma pääd mullapõuest tõsta. Sää! kaugel lagedal aga, kui palju on sää! rohttaimi, kui lihavad ja elurõõmsad nad on! Sää! on n e m a d päikese soojuse ära kasutanud, kuna siin, metsas, suured puud seda oma ainuomanduseks võtnud. Ilma päikeseta ei elaks ükski taim. Taimed on aga need päikese soojuse tagavaraks kogujad, millest teil siin ennem jutt oli. Kartulid näit. koguvad suvisel päikesepaistel hulga tärglisollust oma mugulaisse, kõrsviljad teradesse. Te teate, see sünnib selleks, et nad tuleval kevadel jälle õige vara saaks kasvama hakata. Kuid, kui isad-emad, teid esmaspäeviti Hallasoolle tuues, teile kotiga kartuleid ja leiba kaasa annavad, olete sellega kotitäie soojust kaasa saanud, mis need väikesed taimed suve jooksul tagavaraks pannud. Tärglis ja suhkruollus läheb ju meie kehakütteks, nagu te juba isegi teate. Nii siis, kui me kevadel kooliaeda suhkrupeete istutasime, et tuleval talvel ühisvarana siirupit tarvitada, panime õieti väikesed mootorid tööle, mis päikesesoojusega töötades meile tarvilist kütteinäet — suhk-

rut oma juurikatesse koguvad. Teate suurtest tehnikasaavutustest, mille aluseks on olnud auru ja elektri energia kasutamine. Lagemata hulk põllumehi kasutavad aga oma laiadel väljadel päikese energiat. See ala on kõige vanem energia kasutamine ja jääb nähtavasti senni kestma, kui inimsugu maakera pinnal elutseb ja looduslisi jõudusid oma kasuks tööle paneb.

Oleme nüüd tähele pannud, kuidas taimed, kasutades päikese energiat, koguvad toidutagavara, millest meiegi oma kehale toitu, eestkätt just kütet saame.

Kuidas tekib aga soojus meie ümbruses? Me teame, et päike õhku mitte otsekohe ei soenda, vaid mullapind neelab ühe osa päikese soojuskiiri, mis ta siis pikkamisi meid ümbritsevale õhule edasi annab.

On aga soojuskiirte hulk, mida maapind saavutanud, võrdlemisi väike, siis on ka õhk külm. Siis peavad inimesed oma elumajasi kütma. Mida aga tarvitame kütteks?“

„Puid, muidugi mõista!“ kuuldi mõnd häält vastavat.

„No jah, puid. Kuid, mis on puud? Taimed. Süsihappagaasist on nad päikese soojuse mõjul eraldanud süsiniku, s. o. aine, mis hapnikuga ühineb — põleb ja põledes meile soojust annab. Jälle sama järeldus. Sületäis puid Hallasoo kooli ahjus, see on sületäis päikese soojust, mille puud metsas aastakümnete jooksul tagavaraks kogunud. Ja mis on lõpuks see tähtis põletisaine — kivisüsi, mis soojust annab suuremaile ahjudele ja masinatele? See on ju ürg-aja taimejätised, mis ajajooksul suure surve all süsinenud, — ja pragisev kivisöe leek poleks siis muud, kui aastamiljonite eest tagavaraks kogutud päikese soojus.

Tegime hiljuti tunniaegu katse, et näidata, kuidas soojuse mõjul vesi muutub auruks; auru jahutades saime täiesti puhta vee. Seks tarvitasime piirituse leegi soojust. Kui palju vett aga tõstavad päikese soojuskiired meredest, järvedest, soist ja isegi poriloikudest üles, et teda säält lasta langeda selgete, puhtate piiskadena maapinnale ühtlaselt, nagu mingi lõpmata suurest kastekannust.

Me ei või siis tõesti mitte ütelda, et see lõpmatu energia hulk, mis päike maakera pinnale saadab, kasutamata jääks.“

Õpilased jäid mõtlema; õpetaja oli annud nende mõtetele uue käigu; neile tuli ikka ja ikka jälle uusi näitusi meele, kuidas loodus ja inimesed, päikese elustavat jõudu oma kasuks tarvitavad. Korruga ütles üks õpilane:

„Aga ometi langeb suur hulk päikesekiiri tühjale kõrbelagendikule, kus ühtki elavat olevust ei ole neid kasutamas. Lugesin ühest raamatust, kui suuri raskusi tekitavat näit. Sahara kõrve äärseisse inimasupaikadesse küttematerjaali vedamine, mida säääl vähe, või hoopiski ei ole. Päikese soojus aga on säääl nii suur, et tihti inimestele ja loomadele nuhtluseks saab. Kui tore oleks midagi välja mõtelda, mis selle üleliigse kuumuse koguks ja kas või aurumasinat kütma paneks!“

Õpetaja seletas, see küsimus olla inimesi juba ammu huvitanud. Olevat ka tegelikka katseid tehtud päikese kiiri suure hulga sellekohaselt asetatud peeglite ja koondamisklaaside varal koguda ühte keskpunkti. Et niisugune päikese kiirte koondamine võimalik on, teadsid õpilased juba katsest kaksikkumera läätse ja õõnsa peegliaga; siin kogunesid päikese kiired (paralleelkiired) ühte punkti, mida tulipunktiks või fookuseks nimetatakse; paber asetatud sinna punktisse, hakkas põlema. Kui aga ühe väikese klaasi asemel võtta terve süsteem koondavaid klaase ja peegleid, siis oleks võimalik suurt kuumust saavutada, mille varal võiks vett kuumutada aurukatlas ja sääält auru tavaliselt juhtida masina silindritesse.

Laialiseemale tarvitusele ei ole aga sarnane päikese mootor senni veel tulnud. Tähtsamaks päikese energia kasutamiseks jäävad ikkagi juba ennem räägitud nähtused looduses.

3. Maaja ja must laev.

Vaadake, minu poisid, te istute nüüd siin rōskes ja kopitanud keldrikoopas, kuhu isegi rott hää meega tulla ei taha, teil hakkab vilu ja külmavärinad jooksevad üle naha, raske on hingata seda lämmas-tavat niiskust, millest siin iga täpikene nõretab, pime ja õudne —, aga seda enam kujutate omale ette päikese-paistet, teate niisugust, mis põletab ja naha surisema paneb, selget sinetavat taevast, lillelisi aasu, värsket tuult, värsket meretuult ja —, kas teate, mis iseāranis rindu tungib, mis paneb hinges kõik kohisema ja värisema, mida pärls valutama panevalt näha igatsed? Ja — mis ma nii rumalalt küsisin, kust võite teie seda teada, teie pisikesed põngerjad, merd võin ju ainult mina nii armastada, ükski teine...

Meri tuleb mul siin kongis alalõpmata silmade ette. Nii, et kui ma vahest Eevikesega selle pika teekonna ette võtan ja linnast välja mere ääre lähen, siis nagu tahaks hüpata laine-tesse, ah, te ei tea, niisugustesse suurtesse ja vahutavaisse! Või istuda purjekale ja kihutada kui kajakas läbi valgu ja tormi-tuule. Aga vana olen juba, tudisen jalul, käed ei hoia enam keppigi kinni, mõni merimees enam niisugune, ei sant kõlba meriveest teraslikkudeks karastatud meripoegade hulka!

Ammu on möödas need ajad, kus istusin tüüril ja juhtisin laeva, kui tormilindu. Aga neist kenadest aegadest on nii hää

kõnelda! Tänan teid, mu poisid, et tulite kui printsid, kellele vana kuningas võib jutte rääkida.

Te olete ju mitu aastat juba koolis käinud ja teate mõlemad, kus P ä r n u linn asub. Kena pisikene linnakene, lahtise mere ääres, helekollase liivase rannaga. Kui säält purjepaadi võtame — peame aga kaunis kopsaka võtma, mis tuulest nii kergesti ümber ei lähe — ja umbes 30 versta süüdvesti poole purjetame, siis jõuame ühe saare juure, mis kõigil geograafia kaartidel üles märgitud, niisugune kolmenurgeline kivirahnu-dega ümbritsetud saar, kesk lagedat merd: K i h n u.

Arvate muidugi, et sarnane harilik saar, nagu Vormsi, või Pakri, või Naissaare. Aga võin teile kindlasti ütelda: olen näinud palju saari maailma meredes, kuid ükski neist ei ole mind nii oma iseäralikkusega veedelnud, kui just Kihnu. Võib olla on see sellega seletatav, et ta mu kodusaar on, kus olen sündinud ja kasvanud, kuid olen ka kindel, et iga võõras Kihnu kadaklisele pinnale astudes ihastusse satub.

Sääil pole suuri mägesid ega metsi, kus asuksid kiskjad elajad. See on liivane, kivipurune, pisikeste metsatakjate ja kadakatega. Aga just kui ehitaks oma peopesale mullast ja puutükikestest saarekese, asetaks sinna pisitillukesed majad, lehmad, lambad ja hobused ning nikerdaks laastukesist inimesed — just niisugune on Kihnu. Kõik on sääil nii pisike, ümarik ja nirgilik, et kui teie, mu poisid, juhtuksite sinna sattuma, siis tunneksite end otsekohe, kui muinasjutulikus riigis olevat. Tassased karjamaad, kui lauad, tillukesed kadakad, lammastest ümmargusteks munadeks söödud; madalad männimetsad; tillukesed lambad, hobused ja lehmad — hoopis ise tõug, mida suurel maal pole —, ja ka kõik inimesed on väikesed, just kui loodud terve looduse järele, kirjuis rahvariideis, säravad nad oma kuninglikul saarel, kui printsid.

Meri annab Kihnule päätoiduse. Kalu ja hülgeid — neid on Kihnu ümber lainetav meri täis. Iga õhtu tõmbab Kihnu mees purjed üles, asub oma poegade paati ja kihutab merele, kus terve öö viibib, noota vedades ja tormiga yöideldes. Hommikul aetakse täie kalapaadiga raanda, kus naisvägi ootamas, et kalu kaldale püttidesse loopida ja võrke kuivatada.

Vahest juhtub aga ka nii, et naised asjata ootavad, igatsevalt merele vahtides, paat on kuhugi kadunud, ei ilmu ja jääbki kadunuks. Siis söövad kalad oma püüdjaid, mu poisid, sääil kuskil merepõhjas — sest meri on kord juba niisugune. Ja randa jääb nutna naine ja laps.

Minu „kuningajutt“ algab Kihnust pääle ja ma olin tookord kahekümne aastane. Mul isa polnud — ema rääkis, et olla juba 2 kuud enne minu sündi Pärnu sõites teel ära kadunud, kogu paadiga —, elasin emaga väikeses majakeses, püüdsin kalu ja oli mul ka pisike lapike põldu rukki ja kaeraga. Lehm oli meil ka, niisugune ilus kirju, valge- ja mustalapiline, „Krooksu“ oli nimi.

Ja säälsamas üle mäenõlvaku elas Maaja — Kihnu kuulsaima kaluri tütar. Ikka võrdlesin teda värske meretuulega, niisuke noor ja võluv ja päikseline oli see tüdruk. Kui laupäeva õhtuti oma majakese ees võrku parandades istusin, siis vaatasin ikka üle mäenõlvaku selle valge maja poole ja mõtlesin oma ette tasasalaja, et kui võtaks naiseks selle Maaja, nii kena, kui istuks siin mu kõrval, või aitaks emal lehma lüpsata, seda „Krooksut“ mahedasti sõõrutada. Ja vahest ilmuski Maaja noil laupäeva õhtuil mäenõlvakule, valge rätt ümber, mustad palmikud lehvides seljal, jooksis kui hirv üle kaeravälja, lipsas minu juure, ajas juttu, naeris ja hullas, kutsus viimaks külakiigele ja kui mina sõnasin, et ei viitsi, väsind päevasest tööst, siis ütles ta, et tema ka ei lähe ja lippas pimedada tulekul üle mäenõlvaku tagasi valgesse maija.

Sina mustasilmne Maaja — just kui värske meretuul, mis tõmbab purjed paisu!

Ühel pühapäeva hommikul vaatasime kõik üllatatult merele: suur neljamastiline süsimust purjelaev oli ilmunud Kihnu randa. Kihnu rannas seisis alati laevu, meri oli sääil niivõrd sügav, et isegi võrdlemisi suured laevad kaldale kaunis lähedale pääsid. See laev pani aga kõiki imestama: must, kui süsi ja suur punane lipp lehvis esimeses mastis. Varsti sõudsid ka madrused kaldale, olid niisugused pikad mehed, mustades pluusides, hallides pükstes ja merimehe mütsi ette oli õmmeldud neljakandiline punane märk, mille keskel kuldse niidiga tikitud suur „B“. Võtsime veidi võõrastades need mehed

vastu. Rääkisid mingit võõrast keelt, millest me aru ei saanud, kuid midagi iseäralikku ei teinud, maksid ilusti oma söögi eest, kõndisid küla mööda, püüdsid inimestega juttu vesta, tegid merimehe nalja, katsusid küsimistele vastata, esinesid üldiselt harilikkude merimeestena, nii et meie kalurid oma võõrastust juba hakkasid kaotama.

Mina hakkasin aga ikka rohkem tundma mingisugust saalahirmu, ja iseäranis, kui lõuna paiku Maaja üle kaerapõllu minu juure tuli ja teatas, et tal olevat hirm nende mustamütside ees, et 5 tükki olevat nende juures praegu ja need olevat nii imelikult tema pääle sõrmega näidanud ja selle juures nii vastikult naernud. Trööstisin Maajat nii kui võisin, püüdsin asja naljaks teha, aga tal oli siiski mingi salauss südames närimas, istus kogu aeg minu juures, alles õhtupoolikul läks koju.

Õhtu videvikus juba tõmbas must laev purjed üles ja kihutas hää tuulega laiale merele. Vaatasin omast aknast ja ütlesin veel emale, kes lee juures kartulid praadis, et on siiski üks kentsakas laev, veider sihuke, mille pääle ema vastas, et need võõrad laevad on kõik pentsikud, et olla nüüd sihukesigi, mis ilma purjedeta edasi minna, paljalt üks toru püsti pääl.

Heitsime magama. Järsku keskööl aeti meid üles. Maaja isa ühes muude pereliigetega tulid suures ärevuses sisse ja jutustasid südame värinal, et Maaja olevat kadunud, et kas meie juures pole... Olevat juba vara õhtul kuhugi läinud ja jäänudki, ei ole õhtutki sööma tulnud. Et veel enne õhtu olla neid mustamütsimehi nende läheduses näha olnud ja et Vaaleti Ivar olevat näinud, kui need võõrad metsa all nii kui üht naisterahvast kannud...

Mul oli kõik selge. Nii päevaselge, et hirm hakkas. Need röövisid ära Maaja. Seda nimetasin vanale hallile kalurile otsekohe ja jutustasin ka, mis Maaja mulle lõuna paiku rääkinud.

„Kus on Vaaleti Ivar?“ hüüdsin mina. „Miks ta siis kohe sellest ei teatanud?“

„Ta olevat arvanud, et nalja tehtavat, nagu ikka harilikult...“ vastati.

Vana kalur oli pääta, mul oli aga plaan selge: veel samal ööl Pärnu purjetada ja säält silmapilk katsuda edasi mingi

laevaga, või... ja, mul oli sala lootus, millest küll hingatada ei söandanud...

Tegingi nii. Panin oma kompsud kokku ja jätsin emaga junalaga. Vana emakene ei teadnud aimatagi neist plaanidest, mis minu südames möllasid, ta arvas, et järgmisel päeval juba tagasi jõuan, kuna mul juba aimus oli, et see reis niipea ei lõpe, et võib olla, ei näegi enam emakest ja — mu poisid, mul on praegu riinus tuikavalt valus — ma ei näinud teda enam: kui kord pikilt rännakuilt tagasi Kihnu jõudsin, siis võisin põlvitada ainult kokkuvarisenud liivakünka juures, millele keegi hää inimene teinud väikese lepast ristikesse.

Suudlesin noid halle juukseid ja läksin siis välja. Tõmbasin purjed üles ja hakkasin liikuma tundmata tuleviku poole. Maaja isa tahtis ka kaasa tulla, kuid usaldas viimaks asja minu hooleks.

Tuul oli halb, ja jõudsin alles hommikuks Pärnu. Ilus selge ilm oli, päike kõrvetas ja pilveribagi ei olnud lõõritavat lõokest segamas. Sidusin paadi kalda külge ja astusin mööda laevade rida.

Järsku jäin seisma, rõõmust kangestusid jalad, mu salatasane lootus oli siiski mind petmata jätnud: laevade reas, veidi minu paadist eemal seisis suur süsimust neljamastiline laev, ahtris läikis päikesekiirtes kullast nimi „Bajadeer“.

Istusin lauahunniku otsa ja vaatasin seda laeva. Üks oli nüüd kindel mu noores meripoja südames: Maajat ei saa need reotised röövida!

Ja siis — ja, aga kuulge, mu poisid, väljas on päris pime juba, teil on raamatud käes, te tulite vist otsekohe koolist, nüüd peate küll koju ruttama. Tulge homme jälle, siis pajatan edasi. Aga üht pean ma ütleva: kuule sina väike mustasilmine, ah su nimi on Endel, sa tuletad mulle väga kellegi näojooni meele; kui sulle otsa vaatan, siis tuksatab mul miski südames, aga — ärme nüüd sellest! Peate minema, peate minema, tulge aga peatselt jälle, siis taas vana kuningas räägib. No aga mis sa tahad teha, Eevikene ikka magab, ta on vaenekene nii väsinud, noh hää küll, ma annan järgmine kord selle rätiku. Pime teil nüüd minna, aga te olete ju vahvad poisid!“

Astusid Endel ja Karl mööda pimedat Pihlaka tänavat. Valdas imelik tundmus, nagu oleks kuski mujal maailmas elanud, nagu ei olekski enam siin linnas ega käikski koolis. Ja ei rääkinud teineteisega sõnagi, ainult Endel kord nii kui kogemata libistas:

„Ta vist läks selle musta laeva pääle madruseks, aga see oli üks nõialaev...“

Mõlemil oli aga raske selle pääle mõelda, kuidas nad küll homseni jõuavad ära oodata, veel öö ees ja veel koolitunnid ees...

Üna ruuk.

ONTIKA.

Katkend reisikirjast.

Colo.

ntikas on väga kena, järsk, üle 200 jala kõrgune paekallas. Sõites paadiga, on näha rannas kasvavat metsa. Sääl kohisevad kuused rahulikus püha-päeva vaikuses; puudealune on sõnajalalehtedest haljas; ajuti pillub päikesepaiste sädemeid punavaile männitüvedele. Õhk on täis vaigu lõhna...

Paiguti on kallas mõnest kohast alla langenud ja hirmsat laastamistööd merirannas teinud. Mitmeski kohas ähvardavad kohutavad paerünkad alla langeda ja siingi laastamistöid korda saata.

Edasi sõites, paistab meile vahutav kosk silma. Merirannas seistes tundub nagu viibiksid hoopis ise-ilmas. Ümberingi kuuled isesugust kohinat ja mühinat. Seljataga mühiseb meri, külgedel kohiseb mets ja ees vahutav kosk.

Sõna tõsisel mõttes me ei või seda küll mitte koseks nimetada, sest, et temas liig vähe vett leidub. Aga sellest hoolimata on teda väga huvitav vaadelda.

Kallast ehib ajuti kibuvitsatihnik täis punakaid lõhnavaid õisi; kuusikus leidub vahelduseks lehtpuusalku: kaski, õitse-

vaid pihlakaid, leppi, sarapuid. Lepa ja sarapuu oksist kinni hoides, libedal kallakul ajuti komistades ja kukkudeski, ronisime üles.

Hingeldades, väsinult, vaatlin ümber — silmad läigivad rõõmust. All merirannas liiguvad puude ladvad, kuna eemal mühiseb vahutav meri. Sammun tuikudes veel ülespoole ja jõuamegi higiselt kaldale.

Ülal paistis silma kõige päält lagendik ja selle taga mets. Vaatlime huvitusega kalameeste tööd, kuidas nad kalu sellekohaste abinõudega alt merirannast üles vinnasid.

Ontikas, 1922

KÜSIMUSED JA VASTUSED.

Uued küsimused.

(Vastused palume saata 1. augustiks aadressil: Tallinna, „Vikerkaare“ toimetus, Suur Tartu maantee nr. 44, kort. 4).

8. Mis oleks su ülim soov?

B o k a.

9. Armastad sa loomi ning missugune neist on su sõber?

L a i n e m ä n g.

Vastused.

Küs. 5. Kelleks tahad saada, kui suureks saad?

Olen alati päänud murdnud küsimuse üle, kelleks pean saama, millise elukutse valin tulevikus. Kuidagi ei saa eelistada üht teisest, ning raske on veel öelda, missugune neist mulle kõige kohasem. Ent siiski üht olen otsustanud, s. o.: pean saama tulevikus ausaks, õiglaseks ning ühiskonnale ja kodumaale kasulikuks inimeseks.

T o o m - V e l i.

Õpin arstiks ja asutan Lõuna-Eestisse suure kopsuhaigete kodu ilusa okaspuu pargiga ja suure klaashoonega, kus haiged ka talvel võiksid lamada võrkkiiketes kunstliselt kasvatatud mändide ja kuuskede vahel.

H i l j a V o o r o.

Minust saab asjatundlik, hoolas ja mitte rahaahnitseja arst. Haigus on suurim inimsoo vaenlane, millega võitlemise maksab võtta elutööks.

B o k a.

Arstiks tahab hakata veel Kaljuvald.

Pean ema elukutse ilusamaks kõigi teiste hulgast.

Hella Päikesepaiste.

Senni, kui on ilmas veel õnnetumaid, halvasti toidetud ja rietatud, kaitseta ja valveta lapsi, ei taha ma ühtki muud, kui püüda nende seisukorda parandada. Kuivõrd see mulle õnnestab, ja mil viisil, ei tea ma veel praegu hästi.

Hämar Rand.

Tahan saada kooliõpetajaks. Olgu see amet ka lihtne ja vähe silmapaistev, siiski oleneb just sellest ametkonnast suur osa rahva võimeist ja intelligentsist.

Heldar Tamm.

Hakkan kooliõpetajaks ja teen oma kooli Hallasoo kooli taoliseks.

Leida.

Suureks kasvades tahaks saada kunstnikuks.

For-Columbus.

Kui mul korda läheb, õpin keeleteadlaseks; ei pääse ma aga ülikooli, valin omale mõne lihtsama ausa ameti.

Hedda Tamm.

Kui suureks saan, siis tahan mõnele reisijate laevale teenijaks minna. Siis saan alati merel olla. Ja meri meeldib mulle kõige rohkem.

Unistaja.

Minust saab politseinik, sest igas riigis peab valitsema kindel kord. Tahan hoolega kõige korralageduse vastu võidelda.

Tubli poiss.

Hakkan kaupmeheks, ega muu tööga rikkaks saa.

Juudi-poiss.

Ei tahaks ühtki ametit hää meelega, iga üks pakub ikka midagi tüütavat ja igavat. Saagu, mis saab.

Tuulispää.

Kuningaks.

Georg Adniel Kiir.

6. Kes on kõige kuulsam inimene maailmas?

Kõige kuulsam inimene ilmas on Kristus, sest tema õpetus on tuntud ligi 2000 aastat peaaegu terves ilmas.

Hilja Voro.

Ei unune ealeski helitööd, mis loonud kuulus Beethoven.

Siidi Hellivere.

Goethe.

Helve.

Tolstoi.

Hedda Tamm.

Shakespeare, kuulus Inglise näitekirjanik. („Siia on maetud Shakespeare ja teised Inglise kuningad“. P. Altenberg). H e l d a r T a m m.

Napoleon, vägev sõjavägede juht ja ilmavõitja.

T u b l i p o i s s.

Lloyd George.

H a r a l d ja U n i s t a j a.

Rooma paavst.

R o o s i n u p p.

Edisson, kelle leidused (elekter-lamp, grammofon j. t.) maailmale kehtvat kasu toovad.

O t t o m a r.

Marconi, traadita telegraafi ülesleidja.

M e r i k a r u.

Kuulus Saksa teadusmees prof. Einstein (relatiiv-teooria).

B o k a.

Kõige kuulsam inimene on maailmas see, kes ennast mitte oma tühiste himude alla ei painuta.

F o r - C l u m b u s.

Kõige kuulsam inimene, kui mitte küll terves ilmas, siis vähemast meie varjunimede hulgas, on Tsin-Tsän-Tso.

K a l j u v a l d.

Mina ise.

G e o r g A d n i e l K i i r.

Küs. 7. Mis oled teinud, või kavatsed teha oma kodu kasuks või iluks?

Oma kodu eest võitlesin 1919. a. ühes teiste seltsilistega rasket võitlust, millest tulles haavatuna kaua põdesin.

J u h a n R.

Oma kodu eest olen ikka valmis välja astuma, kus seda tarvis.

S k o u t.

Oma väikeses kodukohas kavatsen tulevikus eeskujulikku väikemajapidamist sisse säada.

O t t o m a r.

Hakkasime mineval aastal vennaga maasikaid kasvata-ma. Nüüd on meil juba 4 peenart. See on tulus töö.

L e i d a.

Kus on linnalapse kodu? Ühest üürikorterist kolib ta teise ja peab rõõmus olema, kui vanemad veel ühe lahke peremehe leiavad, kes „lastega üürirahvast“ sallib. Oleks mul oma kodu, küll ma selle kaunistaksin ilupuie ja lillepeenratega! Ja puuvilja-aed oleks sääl ja kõik, mis ial võimalik.

H a r a l d.

Tahaksin näputööd teha, et sellega oma kodu ilustada.
Unistaja.

Sedasama soovib Roosinupp.

Tahaksin oma kodu iluks temas puhtust alal hoida.
For-Clumbus.

Lilledega kaunistada! Leida.

Mina kavatsen hää ja sõnakuulelik laps kodus olla.
Lumikelluke.

Olen senni oma kodult ainult kulu nõudnud. Mu suurim soov oleks aga seda kord mitmevõrdselt tasuda ja isa-emale vanad päevad ilusaks ja kergeks teha. Väike Lesta.

AJAVIITEKS.

„Vikerkaar“ nr. 3 ilmunud ülesannete seletused:

Geograafiline ülesanne: Portugal, Lissabon.

Ülesarvanud: A. Mägi, H. Johanson ja järgmised varjunimed: Alba Longa, Siidi Hellivere, Tuulispää, Heldar Tamm, Viive Lokk ja Leida.

Aritmeetiline ülesanne: 102564 ja 410256.

Ülesarvanud: Heldar Tamm, Boka ja Hämari Rand.

Ülesanne-nali: Arabia (rabi), Amerika (meri).

Ülesarvanud: Alba Longa, Heldar Tamm, Tuulispää ja Leida.

Metagramm: tall, hall, pall, vall.

Üles arvanud: A. Mägi, H. Johanson ja järgm. varjunimed: Alba Longa, Siidi Hellivere, Tuulispää, Heldar Tamm, Viive Lokk, Leida, Boka, Hämari Rand ja Helve.

Uued ülesanded.

+	+	+	+	+	+	o
e	ü	u	i	a	a	a

Ses viguris tulevad tähed ja ristid nõnda asetada, et ülimeses reas seisaks ühe Eesti ärkamisaja kirjaniku nimi, ja alumises sama kirjaniku tähtsama laulu päälkiri. Ristid tähendavad viguris umbhäälikuid. Löögilind.

1	3	5
7	9	11
13	15	17

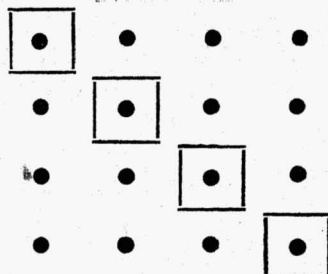
Aritmeetiline ülesanne.

Tuleb antud paarita numbrid ümber asetada, nõnda et horisontaalselt, vertikaalselt ja diagonaalselt saaks summa 27. Tsin-Tsän-Tso.

Silpülesanne.

av-es-te-el-li-valk-hik-mai-is-uss-kel-arst-narr-antud silpidest üheksa sõna kokku säada, mille algustähed üht Eesti jumalat tähendavad. 1. linn 2. eluandja 3. metall 4. nimi 5. kuu 6. loom 7. mööbel 8. inimene, kes mitte kõige targem ei ole 9. vana testamendi nimi. — 1. Kg.

Paigutus-ülesanne.

Täppide asemele tähed panna, nii et ruutude kohal olevatest tähtedest põiki alla lugedes — Lõuna-Eesti linna saaks ja — vasakult paremale lugedes sõnad: 1. kogukond, 2. soojust-andja nähtus, 3. putukas, 4. tuule aste. Tsin-Tsän-Tso.

Ülesanne — nali.

Üle nurme lendasid haned. Üks oli ees ja kaks järel. Kolm oli ridastikku ja üks oli kahe vahel. Mitu hane oli? K. L.

TOIMETUSE KIRJAKAST.

I. P., Tartus. Loodetavasti leidub ruumi. Tasu maksab talitus pääle töö ilmumist.

Otto S. Avaldamiseks nõrgad.

Colo. „Mäejõgede taga“ ilmub pärastpoole.

Niine. Osalt ilmuvad, osalt nõrgavõitu. Püüdke järjekindluse poole rütmis.